

Тимчасові стандарти NEPCon для оцінки ведення лісового господарства в Україні

Назва: Тимчасові стандарти компанії NEPCon для оцінки ведення лісового господарства в Україні

Затверджено: Програмний менеджер з ведення лісового господарства

Дійсно з: 19 грудня 2014

Контактна особа: Матео Каріно Фрейсс

Email контактної особи: mcf@nepcon.net

Сфера застосування: Україна

Дата цієї версії: 19 грудня 2014

Період для консультацій: відкрито

Орган, що затверджує: FSC/ASI

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Передумови	4
3. Консультації з громадськістю.....	4
4. Регіональні стандарти	5
5. Структура стандартів компанії NEPCon	6
6. Індикатори для дрібних і великих лісогосподарських підприємств	7
7. Зміст.....	7
Додаток 1: Словник термінів, що застосовує FSC.....	27
Додаток 2: Перелік національних і місцевих законів та нормативних актів які стосуються ведення лісового господарства України	30
Додаток 3: Перелік багатосторонніх екологічних угод та конвенцій МОП, які ратифіковані Україною	34
Додаток 4: Перелік видів, які офіційно визнані такими, що зникають в Україні	35
Додаток 5: Опис процесу оцінки сертифікації NEPCon	73

1. Вступ

Основною метою компанії NEPCon є офіційне визнання високого рівня лісового менеджменту за допомогою авторитетної та незалежної сертифікації ведення лісового господарства. NEPCon є органом з сертифікації, акредитований Лісовою опікунською радою (ЛОР). Метою цих стандартів є забезпечення лісових менеджерів, землевласників, фахівців лісової промисловості, вчених, екологів і широкої громадськості інформацією про аспекти лісогосподарських заходів, які оцінює NEPCon для прийняття рішення щодо сертифікації за схемою Лісової Опікунської ради (ЛОР). Загальні стандарти компанії NEPCon для оцінки стандартів ведення лісового господарства є основою для розробки тимчасових стандартів компанії NEPCon для окремих країн чи регіонів. Принципи, критерії та індикатори¹ в цьому документі є застосовними для оцінювання всіх лісогосподарських заходів в тих лісогосподарських підприємствах, де отримання деревини є основним (проте не єдиним) завданням. Ці стандарти застосовуються для всіх типів лісу по всьому світі. За потреби цей стандарт буде щорічно переглядатися з метою забезпечення постійної відповідності всім схваленим політикам, стандартам, директивам, інструкціям та повідомленням ЛОР, що застосовуються для роз'яснення Принципів і Критеріїв ЛОР.

2. Передумови

Господарювання в лісах може вестися в різних цілях і для різних потреб. Воно може відбуватися в природних лісах або на плантаціях, для отримання продукції з деревини чи недеревинних продуктів лісу, включати механізовану або ручну заготовлю, та управлятися великим промисловим підприємством, місцевою громадою чи власником кооперативу. Багато комбінацій є можливими. Постало критично важливе питання – як оцінити широкий спектр екологічних, соціально-економічних та лісівничих аспектів ведення лісового господарства в простій і зрозумілій формі, спираючись на поєднання наукових досліджень і практичного досвіду?

3. Консультації з громадськістю

Процес сертифікації має як загальнодоступні, так і приватні аспекти. Сертифікаційні оцінки не є публічними документами, окрім випадків, що вимагаються законом (наприклад, для деяких громадських лісів) або дозволяються для розповсюдження самими сертифікованими підприємствами. Втім, три документи є доступними для кожного і стосуються всіх сертифікованих підприємств:

1. Документ про консультації із зацікавленими сторонами, які оголошуються за 45 днів до початку кожної сертифікаційної оцінки;

¹ Філософією компанії NEPCon є зробити процес сертифікації якомога відкритішим і простішим, проте без втрати технічної якості, з метою сприяння важливості сертифікації як інструмента освіти, політики та навчання. На практиці це означає якомога чіткіше написання і зведення до мінімуму вживання наукових термінів.

2. Стандарт сертифікації, який використовується; і
3. Доступний для громадськості короткий звіт про сертифікацію, що складається за результатами кожної окремої лісової сертифікації.

Документ про консультації із зацікавленими сторонами інформує громадськість про проведення оцінки принаймні за 45 днів до її початку. Цей документ розповсюджується публічно до або під час оцінювання. Зазвичай документ розповсюджується особистим врученням, по факсу, поштою (звичайною або електронною) і розміщується на сайті компанії NEPCon (www.nepcon.net). Стандарт компанії NEPCon для кожної оцінки є також доступним для громадськості напередодні і під час оцінки, оскільки є частиною публічного документу до кожного сертифікаційного аудиту. Доступний для громадськості короткий звіт про сертифікацію є завершальним кроком процесу сертифікації і є доступним лише після операції затвердження сертифікаційного аудиту. Документ про консультації із зацікавленими сторонами або тимчасовий стандарт компанії NEPCon з оцінки ведення лісового господарства можна отримати на сайті www.nepcon.net. Доступний для громадськості короткий звіт про сертифікацію можна отримати на сайті <http://info.fsc.org/> або звернувшись до головного офісу компанії NEPCon (NEPCon | Filosoofi 31 | 50108 Tartu, Estonia). **Ми заохочуємо вас надавати нам вашу інформацію, як позитивну, так і негативну, щодо підприємства, яке сертифікується, стандартів або процедур сертифікації.**

Примітка щодо використання цього стандарту.

Всі аспекти цього стандарту слід розглядати як нормативні, включаючи сферу застосування, дату вступу стандарту в силу, посилання, терміни та визначення, таблиці та додатки, якщо не вказано інше.

4. Регіональні стандарти

Робочі групи ЛОР в усьому світі розробляють стандарти лісової сертифікації для окремих країн та регіонів. NEPCon, де тільки можливо, повністю підтримує, заохочує і бере участь в таких процесах. Наш досвід свідчить, що процес запровадження регіональних стандартів є необхідним. Запровадження регіональних стандартів є чудовим шляхом залучення громадськості до важливої дискусії з широкого кола питань щодо майбутнього лісів і людських спільнот. Іншими словами, процес запровадження регіональних стандартів не слід розглядати лише як процес запровадження технічних стандартів, але також як процес розповсюдження ідей сталого ведення лісового господарства.

Як частина процесу ЛОР, регіональні стандарти розробляються регіональною робочою групою, тестуються, переглядаються та схвалюються регіональною робочою групою, і подаються до головного офісу ЛОР для затвердження. Кінцевим продуктом, у випадку затвердження, є "FSC акредитований стандарт". Всі FSC-акредитовані компанії-аудитори (такі як NEPCon) повинні використовувати затверджений регіональний стандарт як основний відправний пункт для FSC сертифікації в цій країні або регіоні. Компанія, що сертифікує, може обрати більш суворий (ніж регіональний) стандарт, проте він не може бути менш суворим.

В усіх країнах або регіонах, де відсутні FSC-акредитовані стандарти, NEPCon розроблятиме адаптовані до місцевих умов або тимчасові стандарти для використання при оцінці ведення лісового

господарства на цій визначеній географічній території. Адаптований стандарт розробляється на основі загального стандарту компанії NEPCon. При цьому змінюються індикатори, щоб врахувати національні особливості (наприклад, вимоги законодавства, екологічні, соціальні та економічні інтереси). Проект такого стандарту буде перекладений на офіційну мову країни, в якій знаходиться лісогосподарське підприємство, що буде оцінюватися, і представлений для консультацій та оцінки принаймні за 45 днів до початку польових робіт. Розповсюдження серед ключових зацікавлених сторін відбувається через інтернет (електронна розсилка і сайт компанії NEPCon), по пошті та під час особистих зустрічей.

Підприємства, що були сертифіковані за попередніми стандартами FSC або NEPCon, мають, як мінімум, один рік, щоб відповідати вимогам нових, схвалених FSC, регіональних стандартів.

NEPCon також використав й інші джерела як основу для розробки індикаторів і верифікаторів тимчасових стандартів. Серед документів, які розглядалися і враховувалися при розробці тимчасового стандарту, були:

- FSC-STD-01-001 (версія 4-0) Принципи і Критерії FSC для оцінки ведення лісового господарства
- FSC-STD-20-002 (версія 3-0) Структура, зміст і місцева адаптація органом сертифікації загальних стандартів FSC.
- FSC-POL-30-401 FSC сертифікація та конвенції МОП.
- FSC-STD-01-003 Критерії вибору для лісів малої і низької інтенсивності лісокористування
- Загальні стандарти NEPCon для оцінки ведення лісового господарства
- Доповнення NEPCon до сертифікації недеревинної лісопродукції

5. Структура стандартів компанії NEPCon

Загальні стандарти компанії NEPCon базуються безпосередньо на Принципах і Критеріях FSC (FSC-STD-01-001) і включають конкретні загальні індикатори до кожного критерію. Ці індикатори є відправним пунктом з якого розробляються регіональні "тимчасові стандарти NEPCon" для використання аудитором при оцінці сталості ведення лісового господарства та впливу господарювання на лісогосподарських підприємствах.

Стандарти поділяються на такі 10 принципів:

1. Відповідність чинному законодавству, критеріям і принципам FSC
2. Права та обов'язки власників і користувачів
3. Права тубільних народів
4. Стосунки з місцевим населенням і права працівників
5. Використання лісу

6. Вплив на навколишнє природне середовище
7. План ведення господарства
8. Моніторинг та оцінювання.
9. Збереження особливо цінних лісів
10. Плантації

Кожен принцип ЛОР та відповідні йому критерії прописані в стандарті разом із загальними індикаторами компанії NEPCon. Всі критерії всіх принципів повинні бути оцінені за виключенням лише тих випадків, коли певні принципи рахуються неприйнятними (наприклад, принцип 10 не буде застосовуватися, якщо немає плантацій).

6. Індикатори для дрібних і великих лісогосподарських підприємств

На вимогу політиці ЛОР, NEPCon розробив індикатори для певних критеріїв¹, що є особливими для підприємств певних розмірів. Чіткі кількісні визначення для малих та великих підприємств включені до тимчасових стандартів компанії NEPCon. Там, де регіональні граничні значення не встановлені, великими слід вважати підприємства, чия площа перевищує 50000 га. Визначення малих підприємств встановлено регіональними порогами ЛОР, по відношенню невеликих ділянок лісу з низькою інтенсивністю господарської діяльності (SLIMF). Ці пороги були повністю встановлені або ЛОР (100 га), або Національною Ініціативою ЛОР.

7. Зміст

A Сфера застосування

Цей стандарт є основою для сертифікації ведення лісового господарства лісогосподарських підприємств в Україні за схемою ЛОР.

B Дата вступу стандарту в силу

Цей Стандарт набирає чинності з 19 грудня 2014 року

C Посилання

FSC-STD-01-001 v. 4.0 FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship (Принципи і критерії ЛОР для ведення лісового господарства)

FSC-STD-01-002 (v1-0) FSC Glossary of Terms (Словник термінів ЛОР)

¹ Критерії 6.1, 6.2, 6.4, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 8.1, 8.2, 8.3, 8.4, 8.5., 9.1, 10.5 і 10.8.

D Терміни та визначення

Дивись словник термінів у додатку 1.

Скорочення:

FME: Лісогосподарське підприємство

ЛОР (FSC): Лісова Опікунська Рада

ОЦЗЛ: Особливо цінні для збереження ліси

SLIMF: Ліси малої і низької інтенсивності лісокористування

Тимчасові стандарти компанії NEPCon для оцінки ведення лісового господарства в Україні

ПРИНЦИП 1. ВІДПОВІДНІСТЬ ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВУ, КРИТЕРІЯМ І ПРИНЦИПАМ ЛІСОВОЇ ОПІКУНСЬКОЇ РАДИ

Ведення лісового господарства має відповідати чинному законодавству України, міжнародним договорам та угодам, що ратифіковані Україною, а також відповідати Принципам і Критеріям ЛОР.

1.1 При веденні лісового господарства повинні враховуватися всі національні і регіональні законодавчі акти та адміністративні вимоги.

1.1.1. Вимоги чинного законодавства під час створення/перереєстрації підприємства повинні дотримуватися.*

1.1.2. Підприємство повинне дотримуватись національних, регіональних та місцевих законів з охорони навколишнього середовища, законів про працю та ведення лісового господарства. *

1.1.3. У разі виявлення невідповідностей законодавству, повинні проводитися дії щодо усунення цих невідповідностей.*

1.1.4. Відповідальні співробітники повинні знати про вимоги законодавства і свої обов'язки.*

1.1.5. На підприємстві повинні робитися копії відповідних нормативних актів, вони повинні бути доступні в конторі підприємства, і у персоналу повинна бути можливість з ними ознайомитися. Копії можуть бути доступні у паперовому або в електронному вигляді.*

1.2. На підприємстві повинні сплачуватися усі види зборів, відрхування, податки та інші платежі, що передбачені чинним законодавством.

1.2.1. На підприємстві повинні знати про відповідні збори, відрхування та податки.*

1.2.2. Підприємство повинне надати підтвердження того, що всі платежі проводяться їм своєчасно, у встановлені терміни.*

1.3. На підприємстві повинні дотримуватися положень, що передбачені всіма ратифікованими Україною юридично обов'язковими міжнародними угодами (CITES, Конвенції МОП, CBD).

1.3.1. Підприємству повинно бути відомо про відповідні міжнародні конвенції.*

1.3.2. У лісі не повинні працювати особи молодше 15 років, за винятком діяльності, що ведеться в навчальних або освітніх цілях.*

1.3.3. Не дозволяється брати на роботу осіб віком до 18 років, якщо робота за своїм характером може представляти загрозу для їхнього здоров'я та безпеки.*

1.4. Суперечності між національними законами і нормативами та Принципами і Критеріями ЛОР повинні розглядатися в кожному конкретному випадку з погляду досягнення цілей сертифікації за участі організації, що проводить сертифікацію, і залучених або сторін, чії інтереси заторкнуті.

1.4.1. Підприємство повинно реєструвати виявлені суперечності між національним законодавством і цими стандартами.*

1.4.2. Будь-які виявлені суперечності повинні вирішуватися в кожному окремому випадку шляхом консультацій між органом сертифікації ЛОР і підприємством.*

1.5. Лісогосподарські території слід охороняти від незаконних рубок, самовільного захоплення та інших недозволених видів діяльності.

1.5.1. Повинна виконуватися система контролю та охорони лісогосподарських територій від незаконних рубок, заселення та інших недозволених видів діяльності.*

1.5.2. Повинна документуватися і застосовуватися система контролю за допомогою проведення періодичних офіційних інспекцій.*

1.5.3. Підприємство повинно вживати законних заходів для запобігання незаконному використанню лісової території або природних ресурсів.*

1.5.4. Випадки такого незаконного використання повинні реєструватися; підприємство повинно повідомляти про такі випадки компетентні органи.*

1.6 Керівники підприємства повинні демонструвати довготермінове зобов'язання дотримуватися Принципів і Критеріїв ЛОР.

1.6.1. Підприємство повинно взяти публічне зобов'язання дотримуватися «Принципів і критеріїв ЛОР».*

1.6.2. Підприємство не повинно порушувати «Вимоги FSC по контрольованій деревині» (FSC-STD-30-010) на керованих ним несертифікованих територіях (якщо таке має місце).*

1.6.3. Підприємство не повинно здійснювати діяльність, яка суперечить принципам та критеріям FSC, на несертифікованих територіях, що управляються підприємством.*

1.6.4. Підприємство повинно надати інформацію про всі лісові території, якими воно частково управляє для демонстрації відповідності поточним політикам FSC щодо часткової сертифікації та виключення територій зі сфери дії сертифікату*

ПРИНЦИП 2. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ВЛАСНИКІВ І КОРИСТУВАЧІВ

Довгострокові права на володіння і користування земельними і лісовими ресурсами мають бути чітко визначені, задокументовані та оформлені згідно з чинним законодавством.

2.1. Підприємство повинно мати чіткі докази довготермінових прав на лісокористування на визначеній території (наприклад, документ, що надає право власності на землю, постійного користування землею, звичаєві права на природокористування або договори про довгострокове тимчасове користування лісами тощо).

2.1.1. Підприємство повинно мати діючі документи, які встановлюють права на користування лісовими ресурсами.*

2.1.2. Межі лісових земель повинні бути позначені на картографічних матеріалах і на основних дорогах, які ведуть на територію підприємства.*

2.2. Місцеві громади, що мають юридичні чи звичаєві права на володіння або користування ресурсами, мають можливість здійснювати контроль лісогосподарської діяльності з метою захисту своїх прав або ресурсів, за винятком випадків, коли право контролю вони добровільно та гласно передають іншим організаціям.

2.2.1. Юридичні або звичаєві права місцевих громад на користування ресурсами (деревинними і недеревинними) повинні бути визначені.*

2.2.2. Юридичні або звичаєві права користування лісовими ресурсами (деревинними і недеревинними) місцевими громадами повинні дотримуватися в процесі планування і здійснення лісогосподарської діяльності.*

2.2.3. Підприємство повинно гарантувати місцевому населенню доступ до лісу для збору недеревних лісових продуктів, таких як ягоди і гриби для власних потреб.*

2.2.4. Підприємство не повинно встановлювати обмеження щодо законних прав місцевого населення, за винятком випадків, коли ці обмеження узгоджені з місцевим населенням.*

2.3. Для вирішення суперечок щодо прав володіння та користування мають бути використані відповідні правові механізми вирішення таких питань. Обставини і стан будь-яких невирішених суперечок слід ретельно розглядати в процесі сертифікаційної оцінки. Значні суперечки, що стосуються інтересів багатьох сторін, як правило, є підставою для відмови в сертифікації.

2.3.1. Підприємство повинно докладати зусиль до вирішення конфліктів з питань претензій на власність шляхом проведення консультацій з метою досягнення згоди або отримання дозволу.*

2.3.2. Повинні вестися записи щодо суперечок з приводу прав володіння і користування.*

2.3.3. Не слід мати невирішені конфлікти, пов'язані з питаннями прав володіння і землекористування.*

ПРИНЦИП 3. ПРАВА КОРИННИХ НАРОДІВ

Слід визнавати і поважати юридичні і традиційні права корінних народів на володіння, користування й управління їх землями, територіями та ресурсами.

3.1. Корінні народи повинні мати право контролювати ведення лісового господарства на їх землях і територіях, за виключенням випадків коли таке право добровільно і усвідомлено передано ними іншим організаціям.

Критерій не може бути застосований в Україні, оскільки в Україні відсутні народи, народності та етнічні групи, які відповідають визначенню корінних народів, прийнятому Організацією Об'єднаних Націй

3.2. Лісогосподарська діяльність не повинна прямо або опосередковано призводити до виснаження ресурсів або обмежувати права володіння корінних народів.

Критерій не може бути застосований в Україні

3.3. Місця особливої культурної, екологічної, економічної та релігійної цінності корінних народів повинні бути виявлені за їхньої участі, визнані та взяті лісокористувачем під охорону.

Критерій не може бути застосований в Україні

3.4. Корінні народи повинні отримувати компенсацію за використання їх традиційних знань у відношенні до лісових видів і систем ведення господарства при лісогосподарських заходах. Ця компенсація повинна бути офіційно погоджена з ними при їхній добровільній і усвідомленій участі до початку лісогосподарської діяльності.

Критерій не може бути застосований в Україні

ПРИНЦИП 4. СТОСУНКИ З МІСЦЕВИМ НАСЕЛЕННЯМ І ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ

Лісогосподарська діяльність має підтримувати або поліпшувати у довгостроковій перспективі соціально-економічний добробут працівників лісового господарства і місцевих громад.

4.1. Громадам, що мешкають в зоні діяльності лісогосподарського підприємства або поруч з нею, слід надавати можливості працевлаштування, навчання та отримання інших послуг.

4.1.1. Підприємство повинно надавати перевагу місцевим громадам під час прийому на роботу, навчанні та наданні інших послуг. *

4.1.2. Підприємство повинно брати участь у підтримці інфраструктури та об'єктів соціальної сфери сіл, розташованих в межах його лісової території, забезпечувати місцеві громади дровами і надавати інші послуги. *

4.2. При веденні лісового господарства слід відповідати всім застосовним законам та/або нормативним документам, що регламентують питання охорони здоров'я і безпеки виробничого персоналу та членів їх родин, або перевищувати ці вимоги.

4.2.1. Працівники підприємства, включаючи підрядників, повинні бути ознайомлені з правилами з охорони праці та виконувати їх*.

4.2.2. На підприємстві повинна бути система запобігання виробничому травматизму.*

4.2.3. Підприємство повинно провести атестацію робочих місць, яка підтверджує, що робочі місця відповідають національним вимогам з охорони праці та техніки безпеки.*

4.2.4. Підприємство повинно бути поінформоване про вимоги щодо засобів захисту, і воно повинно забезпечувати засобами захисту всіх працівників, що працюють з небезпечною технікою або з небезпечним обладнанням та/або працюють у шкідливих умовах.*

4.2.5. Лісозаготівельні підприємства, підрядники, а також власний персонал, що працює з ланцюговими пилами, повинні бути забезпечені індивідуальними засобами захисту та використовувати їх, у тому числі:

- а) каску з захистом для очей і вух,
- б) сигнальний жилет або куртку
- в) непрорізні взуття
- г) непрорізні штани
- д) захисні рукавиці для роботи з бензопилою і
- е) аптечку першої медичної допомоги.*

4.2.6. Слід підготувати письмові інструкції для лісових робітників щодо дій у разі аварійної ситуації, наприклад, нещасного випадку, пожежі або розливу мастила. *

4.2.7. На дорогах, що ведуть до місць, де відбувається лісозаготівля, трелювання, вивезення лісу, повинні бути виставлені попереджувальні знаки.*

4.2.8. Якщо робочі ночують у лісі, вони повинні бути забезпечені місцем для сну, їжею і чистою водою, засобами гігієни і т.д. *

4.2.9 Лісова техніка повинна бути оснащена вогнегасниками .*

4.2.10. На підприємстві повинен бути журнал реєстрації нещасних випадків і заходів, вжитих задля мінімізації нещасних випадків. *

4.2.11. Індикатори критерію 4.2. також застосовуються до членів сімей співробітників якщо вони присутні на місці проведення робіт.

4.2.11. Всі роботи, що проводяться на радіоактивно забруднених територіях, повинні здійснюватися з обов'язковим радіаційним контролем відповідно до схеми радіаційного контролю в лісах і лісгосподарських підприємствах.

4.2.12 Перед початком робіт в технологічну карту (при щільності забруднення ґрунтів до 15 Ки/км²), санітарний паспорт (при щільності забруднення ґрунтів понад 15 Ки/км²) повинні бути внесені результати радіаційного обстеження ділянки

4.2.13 Всі особи, допущені до постійної або тимчасової роботи на території, забрудненій радіонуклідами повинні пройти курсове навчання та перевірку знань правил безпечного ведення робіт і знання діючих інструкцій

4.3. Права працівників на організацію і ведення добровільних переговорів із роботодавцями повинні бути гарантовані відповідно до Конвенцій № 87 і № 98 Міжнародної організації праці.

4.3.1. Працівники підприємства повинні мати свободу у створенні профспілки та вступу до нього за своїм бажанням, не побоюючись репресивних дій з боку керівництва підприємства .*

4.3.2. Підприємство не повинно використовувати примусову працю.*

4.3.3. Підприємство повинне однаково оплачувати рівноцінну працю чоловіків і жінок та надавати їм однакові пільги .*

4.3.4. Ведення переговорів з профспілкою повинно здійснюватися сумлінно та з доданням зусиль по досягненню угоди .*

4.3.5. Мінімальний вік працівників не повинен бути нижчим за 14 років .*

4.4. Планування та проведення господарських заходів повинні включати результати оцінювання їх можливих соціальних наслідків. З населенням і окремими групами, на інтереси яких безпосередньо впливають господарські заходи, повинні проводитися консультації.

4.4.1. Підприємство повинно мати систему, що дозволяє місцевим громадам та зацікавленим сторонам брати участь у процесі планування господарських заходів .*

4.4.2. Території, які мають для місцевих громад особливе економічне, екологічне, культурне або духовне значення, повинні бути нанесені на карту і враховані при веденні господарської діяльності .*

4.4.3. Підприємство повинне проводити консультації з місцевими громадами і групами, на інтереси яких впливають господарські заходи, для оцінки соціальних наслідків лісогосподарських заходів.*

4.4.4. Підприємство повинно скласти і підтримувати в актуальному стані список зацікавлених сторін. *

4.5. Для розгляду скарг і забезпечення справедливої компенсації місцевим жителям у випадку втрат чи збитків, які наносяться їх юридичним і традиційним правам, власності, ресурсам і умовам життя, має бути задіяний відповідний механізм. Для запобігання подібних втрат і збитків повинні здійснюватися відповідні заходи.

4.5.1. Підприємство повинно поважати законні права місцевих громад на доступ до лісу та збирання недревинних лісових продуктів.*

4.5.2. Підприємству слід мати Журнали скарг і пропозицій. *

4.5.3. Підприємство повинно вживати заходів для розгляду і вирішення конфліктів і компенсації збитків, заподіяних місцевим громадам внаслідок лісогосподарських заходів.*

ПРИНЦИП 5. ВИКОРИСТАННЯ ЛІСУ

Лісогосподарські заходи повинні бути спрямовані на ефективне багатоцільове використання продуктів і функцій лісу з метою підвищення економічної стійкості підприємства та одержання широкого спектра екологічних і соціальних вигод.

5.1 Ведення лісового господарства слід спрямовувати на підтримку економічної стійкості підприємства, враховувати при цьому повну екологічну, соціальну і виробничу вартість продукції та забезпечувати необхідні інвестиції для підтримання екологічної продуктивності лісу.

5.1.1. Підприємству слід мати фінансовий план, що містить детальне фінансування лісівничих заходів, охорони та захисту лісу і лісовідновлювальних заходів. *

5.1.2. Бюджет повинен містити кошти на екологічні, соціальні аспекти виробничої діяльності, пов'язані з підтриманням сертифікованого статусу (при таких роботах як, наприклад, планування, підтримка доріг, лісогосподарські роботи, облік приросту та обсягів рубок, моніторинг, захист лісів). *

5.2. У заходи щодо ведення лісового господарства та маркетингу слід включати оптимальне використання різноманітних лісових продуктів і їх локальну переробку.

Див також 5.4

5.2.1. При веденні лісового господарства слід сприяти багатоцільовому використанню лісових ресурсів (полювання, рекреація, недеревинні лісові продукти). *

5.2.2. Підприємству слід, якщо застосовне, розширювати склад деревних порід і рослин, які використовуються в комерційних цілях.

5.2.3. Повинне бути прагнення до найкращого і максимального використання кожного дерева і кожної породи*.

5.3. При веденні лісового господарства слід мінімізувати відходи під час лісозаготівель і виробничих операцій на лісосіці та уникати пошкодження інших видів лісових ресурсів.

5.3.1. Застосовувані технології лісозаготівлі повинні дозволяти уникати пошкодження деревини, що заготовлюється, і дерев, що залишаються. *

5.3.2. Заготовлена деревина повинна вивозитися з лісосік на переробку до того, як починається погіршення якості деревини. *

5.3.3. Повинні мінімізуватися відходи, пов'язані з лісозаготівлею і вивезенням деревини, при цьому на лісосіці повинні залишатися верхівки, гілки, колоди, валеж та ін. для збереження родючості ґрунту. *

5.4. Ведення лісового господарства слід спрямовувати на зміцнення і диверсифікацію місцевої економіки, щоб уникнути її залежності від одного виду лісової продукції.

5.4.1. В політиці і методах продажу підприємству слід враховувати потреби місцевої переробної промисловості. *

5.5. Господарська діяльність повинна визнавати цінність таких функцій лісів, як охорона водних і рибних ресурсів, підтримувати їх і, де це можливо, сприяти їх поліпшенню.

5.5.1. При плануванні лісогосподарських заходів підприємством повинні враховуватися території, важливі з точки зору збору грибів та ягід, полювання та відпочинку. *

5.5.2. На підприємстві повинна здійснюватися задокументована оцінка впливу лісогосподарської діяльності на численні функції лісу (рекреація, водозбірні властивості), недеревинні продукти (риболовля, полювання, ягоди, гриби), збереження культурних і природних цінностей. *

5.6. Рівень заготівель лісової продукції не повинен перевищувати рівня, який забезпечує постійне невиснажливе користування.

5.6.1. Річна лісосіка та розрахункова лісосіка заготівлі деревини з усіх видів рубок повинні визначатися відповідно до національного законодавства.*

5.6.2. Обсяги щорічної заготівлі повинні бути задокументовані, для кожної з лісосік має бути інформація як мінімум про:

а) лісорубний квиток

б) породи

в) час заготівлі

г) обсяги

д) продукцію

е) площу .*

5.6.3. Загальний щорічний обсяг заготівлі деревини від усіх видів рубок не повинен перевищувати річний приріст (крім випадків, пов'язаних з ліквідацією наслідків негативного впливу біотичних та абіотичних факторів) .*

5.6.4. З розрахунку головного користування повинні бути виключені всі ділянки, що охороняються, режимом яких заборонені рубки.*

5.6.5. Комерційна заготівля недеревинних продуктів лісу не повинна перевищувати рівня, який забезпечує невиснажливе використання цих продуктів. *

ПРИНЦИП 6. ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Ведення лісового господарства повинно забезпечувати збереження лісового біорізноманіття і пов'язаних із ним цінностей, водних ресурсів, ґрунтів, а також унікальних і нестійких лісових екосистем і ландшафтів, підтримуючи тим самим екологічні функції та цілісність лісу.

6.1. Оцінювання впливу на навколишнє природне середовище повинно виконуватися відповідно до масштабу та інтенсивності ведення лісового господарства, а також унікальності природних ресурсів і належним чином інтегруватися в систему ведення господарства. В таке оцінювання повинні бути включені як впливи, що відбуваються на ландшафтному рівні, так і вплив власного обладнання в місцях його експлуатації. Впливи на навколишнє природне середовище повинні оцінюватися ще до початку проведення заходів, які можуть призвести до порушень.

6.1.1. В процесі планування господарських заходів повинна бути виконана оцінка впливу на навколишнє середовище, і в плані ведення господарства повинні бути вказані заходи зі зменшення негативного впливу.*

6.1.2. На підприємстві повинна бути підготовлена, задокументована і впроваджена система оцінки та моніторингу, спрямована на мінімізацію негативного впливу заходів, що розладжують лісові ділянки, до, під час і після їх проведення .*

6.1.3. Перед виконанням у лісі великих будівельно-обслуговуючих робіт, таких як спорудження нових доріг або техобслуговування дренажних систем, підприємство повинно провести оцінку впливу на навколишнє середовище. *

6.1.4. Повинен оцінюватися і перевірятися вплив на навколишнє середовище власного обладнання в місцях його експлуатації (наприклад, відходи, вплив будівництва та ін.) .*

6.2. Необхідно вживати заходів щодо захисту рідкісних видів та видів, існування яких під загрозою або у небезпеці, їх оселищ (наприклад, місць гніздування та годівлі). Охоронні зони та захисні території необхідно встановлювати відповідно до масштабів та інтенсивності ведення лісового господарства, а також унікальності ресурсів на яке воно впливає. Необхідно стримувати неправомірне полювання, рибальство, відловлювання тварин та збирання колекцій.

6.2.1. Підприємство повинно мати процедури ідентифікації й реєстрації рідкісних і зникаючих видів флори і фауни, що мешкають на його території і виконувати їх. В якості джерела інформації для їх виявлення може служити Червона книга України .*

6.2.2. Виявлені оселища рідкісних та зникаючих видів повинні бути нанесені на карти і мають братися до уваги при плануванні та здійсненні лісогосподарських заходів.*

6.2.3. Підприємство у співпраці з природоохоронними організаціями та державними органами має наносити на карту оселища рідкісних і зникаючих видів та визначати природоохоронні території .*

6.2.4. Лісогосподарські заходи в охоронних зонах повинні вестися таким чином, щоб природоохоронні цінності не були пошкоджені і не опинилися під загрозою .*

6.2.5. Охоронні зони повинні бути позначені на картах, а за необхідності також на місцевості .*

6.2.6. Лісозаготівельні роботи не повинні проводитися в місцях і в період розмноження рідкісних, що знаходяться під загрозою зникнення і зникаючих видів. *

6.3. Екологічні функції і цінності лісу повинні підтримуватися неушкодженими, поліпшуватися або відновлюватися. Це включає:

- а) відновлення лісів та сприяння природним сукцесіям у лісах;
- б) біорізноманіття на генетичному, видовому і екосистемному рівнях;
- в) природні кругообіги, що впливають на продуктивність лісових екосистем.

6.3.1. В особливо захисних ділянках (водоохоронні зони, заболочені ділянки) повинна віддаватися перевага рівномірної або групово-вибірковим рубкам .*

6.3.2. Перевагу слід надавати природному лісовідновленню та видам місцевого походження (а, б, в). *

6.3.3. Рубки формування та оздоровлення лісів та лісозаготівлі повинні сприяти розвитку змішаних деревостанів (а, б, в) .*

6.3.4. Лісові території, які не зазнали впливу наявних осушувальних систем, не повинні осушуватися.*

6.3.5. Підприємству слід розробляти і реалізовувати довгострокову стратегію, яка передбачає перехід від суцільних рубок до вузьколісосічних та/або несукільних рубок у придатних для цього лісорослинних умовах.

6.3.6. Для зниження негативних екологічних наслідків від рубки лісу повинні назавжди залишатися наступні елементи лісової екосистеми (або їх частини), крім тих випадків, коли їхня рубка і вивезення виправдані з точки зору техніки безпеки та негативних наслідків для стану лісів:

- старі й дуплисті дерева;
- сухостій і зламані дерева;
- насінневі дерева господарсько-цінних порід .*

6.3.7. На зрубках головного користування повинні бути назавжди залишені незрубаними щонайменше десять (5 у разі твердолистяних порід) живих дерев I, II і III класів Крафту на гектарі, з урахуванням їх біологічної цінності .*

6.3.8. Природному лісовідновленню зрубів повинна надаватися перевага за винятком випадків, коли штучне лісовідновлення зумовлено умовами місцезростання.*

6.4. Репрезентативні зразки існуючих екосистем у межах ландшафту повинні зберігатися в їх природному стані з урахуванням масштабів та інтенсивності заходів, а також унікальності ресурсів на які ці заходи впливають. Такі ділянки повинні бути нанесені на карту.

6.4.1. Репрезентативні зразки існуючих екосистем повинні бути визначені в процесі консультацій з державними органами, неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами .*

6.4.2. Виявлені репрезентативні зразки екосистем повинні бути позначені на картах і зберігатися у своєму природному стані.*

6.4.3. Підприємство повинно зберігати ідентифіковані репрезентативні ділянки існуючих екосистем щонайменше на 5% від вкритої лісовою рослинністю площі .*

6.4.4. На репрезентативних зразках існуючих екосистем, що підлягають збереженню, не повинно здійснюватися заготівель деревини, за винятком випадків, коли це вимагається для збереження або збільшення природоохоронних цінностей і вказується в письмових правилах охорони для території, що охороняється.*

6.4.5. На територіях, що охороняються, не повинні підтримуватися наявні меліоративні системи, за винятком випадків, коли їхнє збереження потрібно для збереження природоохоронних цінностей згідно з офіційними правилами охорони або для відведення води з прилеглих земель.*

6.5. Повинні бути підготовлені в письмовому вигляді та прийняті до виконання керівні принципи щодо боротьби з ерозією, захисту водних ресурсів, мінімізації пошкодження лісу під час лісозаготівель, будівництва доріг та інших механічних порушень.

6.5.1. У документації з планування рубок і в технологічних картах повинні вказуватися ділянки зимової заготівлі (по замерзлому ґрунті) і ділянки, придатні для заготівлі у будь-яку пору року .*

6.5.2. На перетині трельовальних волоків з водотоками, струмками, річками повинні влаштовуватися тимчасові переїзди .*

6.5.3. Вздовж водних об'єктів і відкритих ландшафтів повинні залишатися буферні зони .*

6.5.4. Складування ПММ і стоянка технічних засобів не допускається в зонах затоплення і на льоду водотоків і водойм .*

6.6. Система ведення лісового господарства має сприяти розвитку і використанню безпечних для навколишнього природного середовища нехімічних методів боротьби із шкідниками та намагатися уникати застосування хімічних пестицидів. Слід заборонити використання пестицидів типу 1A і 1B за класифікацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, хлорорганічних, стійких, токсичних та таких, чиї продукти розпаду залишаються біологічно активними і накопичуються в трофічному ланцюзі поза їх цільовим використанням, а також будь-яких пестицидів, заборонених міжнародними угодами. У разі використання хімічних препаратів з метою мінімізації загрози здоров'ю людей і навколишньому природному середовищу слід застосовувати відповідне обладнання та проводити відповідне навчання персоналу.

6.6.1. Гербіциди, пестициди, фунгіциди та інсектициди не слід використовувати за межами розсадників, за винятком тих випадків, коли це передбачається актом експертизи лісопатолога.*

6.6.2. Не повинні використовуватися пестициди типу 1A і 1B за класифікацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також хлоровані вуглеводневі пестициди; стійкі і токсичні пестициди; пестициди, похідні яких залишаються біологічно активними і акумулюються в харчовому ланцюжку за межами їх прямого призначення, а також пестициди, заборонені міжнародними угодами .*

6.6.3. Персонал, робота якого пов'язана зі зберіганням, змішуванням і застосуванням хімікатів, повинен пройти навчання і бути забезпечений засобами індивідуального захисту.*

6.6.4. Всі випадки використання хімічних речовин у лісі повинні бути задокументовані, включаючи, як мінімум, наступну інформацію:

- а) назва хімікату;
- б) місце його застосування;
- в) дата і кількість використаного хімікату.*

6.6.5. При веденні лісового господарства не повинні застосовуватися добрива, за винятком їх використання на ділянках постійної лісонасінневої бази, в розсадниках або при залісенні деградованих лісових земель.*

6.7. Хімічні препарати, ємності, рідкі та тверді неорганічні відходи, включаючи залишки палива і мастил, повинні видалятися в екологічно прийнятний спосіб за межі територій, де проводяться лісогосподарські заходи.

6.7.1. Хімічні препарати і ємності з-під них, рідкі та тверді неорганічні відходи від лісогосподарської та іншої діяльності, включаючи ПММ, повинні зберігатися і утилізуватися поза межами ділянки в екологічно безпечний і законний спосіб.*

6.7.2. Техніка, що працює в лісі, повинна бути забезпечена комплектом абсорбенту для усунення випадкових витоків масла, для цього оператори техніки повинні використовувати абсорбент.*

6.7.3. Техніка, що працює в лісі, не повинна мати протікань масла і палива.*

6.7.4. У місцях заправки бензопил повинні використовуватися відповідні комплекти абсорбенту масла або ємності, що не протікають.

6.7.5. Для мотопил і в якості гідравлічного мастила в лісовій техніці слід використовувати біодеградуєме мастило.

6.8. Застосування біологічних препаратів повинно документуватися, бути скороченим до необхідного мінімуму, відстежуватися й жорстко контролюватися відповідно до національних законів та міжнародно визнаних наукових протоколів. Використання генетично модифікованих організмів повинно бути заборонено.

6.8.1. Біологічні засоби контролю повинні використовуватися тільки у виняткових випадках (загроза загибелі насаджень); будь-яке використання повинно документуватися, відслідковуватися і суворо контролюватися.*

6.8.2. Генетично модифіковані організми не повинні застосовуватися.*

6.9. Використання інтродуцентів повинно ретельно контролюватися та активно відстежуватися з метою уникнення несприятливих екологічних наслідків.

6.9.1. Ліси з аборигенних порід не повинні перетворюватися на плантації інтродуцентів.*

6.9.2. Види-інтродуценти не повинні культивуватися в лісі* крім випадків, коли жорсткі лісорослинні умови (в т.ч. й викликані зміною клімату) не дозволяють застосовувати аборигенні види.

6.9.3. Повинен проводитися моніторинг поширення історично занесених інвазивних видів-інтродуцентів, і, за необхідності, повинні вживатися заходи для контролю за даними видами або з їх усунення.*

6.10 Перетворення лісів на лісові плантації або на нелісові види землекористування не повинно відбуватися, за винятком випадків, коли таке перетворення:

а) відбувається на дуже обмеженій частині лісогосподарського підприємства;

б) не відбувається в особливо цінних для збереження лісових територіях;

в) надаватиме чітку реальну надійну довготривалу додаткову вигоду з точки зору охорони лісів у межах лісогосподарського підприємства.

6.10.1. Перетворення лісових земель на нелісові в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, повинно бути дозволеним лише у виняткових випадках за рішенням Кабінету Міністрів України.*

6.10.2. Не повинно здійснюватися перетворення особливо цінних для збереження лісів на нелісові землі.*

6.10.3. Якщо перетворення земель має місце, воно повинно проводитися в дуже обмежених масштабах і не перевищувати 5% території підприємства за будь-який п'ятирічний період (див. FSC-DIR-20-007-ADV-10).*

6.10.4. Якщо відбувається перетворення земель, керівництво підприємства повинно продемонструвати, що будь-яке перетворення земель приносить довгострокову вигоду з точки зору охорони лісів у межах лісогосподарського підприємства.*

ПРИНЦИП 7. ПЛАН ЗАХОДІВ ЩОДО ВЕДЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

План заходів щодо ведення лісового господарства, складений з урахуванням масштабу та інтенсивності проведених робіт, повинен існувати в письмовому вигляді, виконуватися і вчасно уточнюватися. В ньому мають бути чітко сформульовані довгострокові цілі і завдання ведення лісового господарства, а також способи їхнього досягнення.

7.1. План заходів щодо ведення господарства і допоміжні документи повинні містити:

а) цілі ведення лісового господарства;

б) описи:

- лісових ресурсів, які плануються до використання;

- екологічних обмежень,

- характер землекористування і землеволодіння;

- соціально-економічних умов;

- характеру використання прилеглих територій;

в) опис лісівничої та/або іншої господарської системи, заснованої на екологічних характеристиках даного лісу та інформації, отриманої в результаті інвентаризації лісових ресурсів;

г) обґрунтування щорічного обсягу заготівлі лісових ресурсів і вибору видів, які підлягають заготівлі;

д) умови для моніторингу динаміки приросту деревини;

е) заходи екологічної безпеки, засновані на результатах проведеної оцінки впливу на навколишнє природне середовище;

ж) план виявлення і охорони рідкісних видів та видів, що перебувають під загрозою зникнення або зникаючих;

з) карти, які відображають місце розташування лісових ресурсів, включаючи межі територій, що особливо охороняються, запланованих лісогосподарських заходів і карти з інформацією щодо характеру землекористування;

і) опис і обґрунтування використання відповідної заготівельної техніки та устаткування.

7.1.1. Господарський план підприємства або додатки до нього повинні містити:

а) завдання ведення господарювання (а);

б) загальний історичний опис, в т.ч. володіння та користування даною лісогосподарською територією (б);

в) опис лісових ресурсів на рівні деревостану, у т.ч. площі, типу ділянки / лісу, тип ґрунту, породи, розподіл за віковими класами, висота, бонітет, середній діаметр (dbh) і обсяг (б, в);

г) інформацію про всю лісову територію, в т.ч. загальну площу (га), відсоток лісового покриття, площу за типами ділянки / лісу, розподіл за віковими класами, загальний річний приріст і середній обсяг на гектар (б, в, г);

д) умови для моніторингу динаміки приросту деревини (д);

е) опис і обґрунтування використовуваної господарської системи, у т.ч. типи використовуваних лісівничих систем;

ж) загальний опис моніторингу, здійснюваного для забезпечення збереження територій, що охороняються, і ресурсів ОЦЗЛ (е, ж);

з) карти, що описують місце розташування лісових ресурсів, включаючи межі територій, що охороняються, запланованих лісогосподарських заходів і карти з інформацією про характер землеволодіння (з);

і) опис і обґрунтування використання відповідної заготівельної техніки та обладнання (і).*

7.1.2. Проект організації і розвитку лісового господарства повинен обґрунтовувати:

а) розрахунок річної розрахункової лісосіки для оцінюваної території;

б) допустимий обсяг рубок головного користування, рубок догляду та інших рубок.*

7.1.3. У проект організації і розвитку лісового господарства слід включати:

а) протипожежні профілактичні та захисні заходи;

б) заходи із боротьби із шкідниками та хворобами;

в) забезпечення підприємства технічними засобами виявлення і гасіння пожеж. *

7.1.4. Проект організації і розвитку лісового господарства повинен містити:

- картографічні матеріали лісових ресурсів, включаючи межі територій, що охороняються;
- картографічні матеріали запланованих господарських заходів .*

7.2. Господарський план повинен регулярно переглядатися за результатами моніторингу чи у разі надходження нової науково-технічної інформації, а також з урахуванням змін екологічних і соціально-економічних умов.

7.2.1. Проект організації і розвитку ведення господарства повинен регулярно переглядатися з урахуванням екологічних і соціально-економічних змін, а також фінансових можливостей .*

7.2.2. Підприємство повинно включати результати даних моніторингу в процес планування ведення господарства .*

7.2.3. Перегляд проекту організації і розвитку лісового господарства повинен відбуватися згідно з вимогами чинного законодавства.*

7.2.4. При зонуванні території лісового фонду повинні виділятися наступні зони радіоактивного забруднення:

I-1 - 5 Ки/км²

II-5-15 Ки/км²

III-15-40 Ки/км²

IV-40 і понад Ки/км²

7.2.5. У всіх зонах забруднення повинні проектуватися і здійснюватися протипожежне влаштування лісів, будівництво водоймищ, захист лісів від пожеж, шкідників, хвороб і лісопорушень

7.3. Для успішного виконання плану ведення лісового господарства працівники підприємства повинні пройти відповідну підготовку, а їх діяльність має контролюватися належним чином.

7.3.1. Вимоги до підготовки працівників підприємства, в т.ч. підрядників, повинні визначатися і дотримуватися з урахуванням усіх відповідних аспектів проекту організації і розвитку лісового господарства, а також вимог ЛОР (FSC), в т.ч. з технічних, фінансових, соціальних та екологічних питань .*

7.3.2. Всі роботи в лісі повинні проводитися під керівництвом фахівців, щоб забезпечити адекватне виконання проекту організації і розвитку лісового господарства.*

7.4. Поважаючи конфіденційність інформації, керівництво підприємства повинно доводити до відома громадськості основні положення плану заходів щодо ведення господарства, включаючи положення, які перераховані в пункті 7.1.

7.4.1. Основні положення проекту організації і розвитку лісового господарства згідно з критерієм 7.1. повинні бути доступні для зацікавлених осіб. Такі публічні основні положення можуть бути опубліковані в Інтернеті і розміщені в місцевих громадських центрах.*

ПРИНЦИП 8. МОНІТОРИНГ І ОЦІНКА

Відповідно до масштабу та інтенсивності лісогосподарських заходів має вестися моніторинг за станом лісу, обсягом лісогосподарської продукції, ланцюжком від заготівельника до споживача, лісогосподарськими заходами, їх соціальними та екологічними наслідками.

8.1. Періодичність і характер моніторингу мають залежати від масштабу та інтенсивності лісогосподарських заходів, а також від відносної складності та вразливості навколишнього природного середовища. Процедура моніторингу повинна бути обґрунтованою та відтворюваною в часі для отримання порівнюваних результатів і оцінювання змін.

8.1.1. Підприємство повинно мати процедури моніторингу показників, перерахованих в індикаторі 8.2, які б дозволяли порівнювати результати і проводити оцінку змін. *

8.1.2. Періодичність та інтенсивність моніторингу повинні ґрунтуватися на обсягах і відносній складності лісогосподарських заходів, а також враховувати уразливість ресурсів лісового господарювання. *

8.1.3. На підприємстві повинні бути визначені співробітники, відповідальні за застосування програм моніторингу.

8.1.4. З метою вивчення даних прогнозів забруднення лісів і лісової продукції, рекомендацій щодо ведення лісового господарства і користування лісом та його продукцією повинен проводитися радіаційно-екологічний моніторинг лісу. *

8.2 До ведення лісового господарства слід включати вивчення та збір інформації, необхідної для моніторингу принаймні таких показників:

- а) обсяг вилучення усіх видів лісових ресурсів;
- б) темпи приросту, лісовідродження і стан лісів;
- в) склад і зміни, що спостерігаються у флорі та фауні;
- г) екологічні й соціальні наслідки лісозаготівель та інших лісогосподарських заходів;
- д) витрати, продуктивність і ефективність ведення лісового господарства.

8.2.1. Ведення лісового господарства повинно включати збір інформації, щоб відстежувати такі показники:

- кількість всіх заготовлених продуктів лісу;
- комерційна заготівля недеревинних продуктів лісу (насіння, саджанці, дичина, зелені частини рослин, новорічні ялинки);
- лісівництво (приріст, склад, відновлення, лісорослинні умови);
- усі можливі впливи від лісозаготівель та інших заходів;
- вартість, продуктивність і ефективність ведення лісового господарства. *

8.2.2. До ведення лісового господарства слід включити збір інформації, щоб відстежувати такі показники:

- навколишнє середовище (зміни в навколишньому середовищі, що впливають на флору, фауну, ґрунти і водні ресурси; спалахи чисельності шкідників, інвазивні види, оселища рідкісних і зникаючих видів, площа буферних зон і насаджень, що охороняються);
- соціально-економічні показники (витрати на ведення лісового господарства, виробництво усіх видів продукції, зміни в чисельності місцевого населення, ставлення працівників або умов їхньої роботи);

- лісів особливо цінних для збереження.*

8.3. Керівництво підприємства повинно надавати сертифікуючим і контролюючим організаціям документацію, що дозволяє відстежувати кожен продукт лісу від місця його походження, процес знаний як «ланцюг постачання».

8.3.1. Підприємство повинно розробити і впровадити процедури у відповідності зі стандартом FM-35 «Стандарт по ланцюгу постачання для лісогосподарських підприємств» *

8.3.2. Повернена незаконно добута деревина не повинна продаватися як сертифікована .*

8.4. Результати моніторингу повинні використовуватися під час виконання плану господарських заходів, а також при його перегляді.

8.4.1. План ведення господарства, лісокористування та виробничо-фінансові плани повинні переглядатися з урахуванням результатів моніторингу (див. 7.2.2) .*

8.5. Поважаючи конфіденційність інформації, керівництво підприємства повинно підготувати доступний для громадськості короткий звіт щодо результатів моніторингових робіт з визначених індикаторам, включаючи індикатори, перелічені у пункті 8.2.

8.5.1. Підприємство повинно підготувати доступний для громадськості короткий звіт про результати моніторингу, включаючи елементи, перераховані в Критерії 8.2 .*

ПРИНЦИП 9. ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСОБЛИВО ЦІННИХ ЛІСІВ

Ведення лісового господарства в особливо цінних для збереження лісах має сприяти підтримці або поліпшенню відповідних характеристик цих лісів. Прийняття рішення стосовно особливо цінних для збереження лісів має плануватися з особливою обережністю, прискіпливо враховуючи усі можливі наслідки.

9.1. Дослідження на предмет наявності ознак особливо цінних для збереження лісів (ОЦЗЛ) повинні проводитися відповідно до масштабу та інтенсивності ведення лісового господарства.

9.1.1. Підприємство повинно провести оцінку свого лісового фонду, необхідну для визначення територій, що мають наступні атрибути :

а) ОЦЗЛ 1. Лісові території, що мають в масштабі країни, регіону або району високий рівень біорізноманіття, включаючи ендемічні або зникаючі види, місця їх проживання.

б) ОЦЗЛ 2. Великі лісові території, для яких характерна наявність життєздатних популяцій більшості яких зустрічаються в природному стані видів регіону (поширення,).

в) ОЦЗЛ 3. Лісові території, які входять до складу унікальних рідкісних або знаходяться під загрозою зникнення екосистем або в межах яких зустрічаються такі екосистеми.

г) ОЦЗЛ 4. Лісові території, що виконують основні природоохоронні функції в вразливих ландшафтах (наприклад, водоохоронна, протиерозійна та ін.)

д) ОЦЗЛ 5. Лісові території, особливо важливі для задоволення основних потреб місцевого населення (наприклад, полювання, рибальство, збирання грибів та ягід, інших недеревних продуктів)

е) ОЦЗЛ 6. Місця екологічного, культурного, релігійного значення, визначені за участю місцевого населення. Підприємство повинні провести оцінку наявності ОЦЗЛ*

9.1.2. Інформація про виявлені ОЦЗЛ, оселища рідкісних та зникаючих видів повинна бути включені до проекту організації і розвитку лісового господарства, у виробничі плани та нанесена на карти .*

Див також 3.3, 6.2, 6.3, 6.4

9.1.3. Підприємство повинно бути відкритим і готовим до співробітництва з державними організаціями та спеціалістами з охорони навколишнього середовища щодо визначення та охорони ОЦЗЛ. *

9.2. У рамках консультативної частини сертифікаційного процесу особлива увага повинна приділятися ідентифікованим охоронним ознакам цих лісів і варіантам їхнього збереження.

9.2.1. У ході виявлення ОЦЗЛ слід проконсультуватися з зацікавленими сторонами, в т.ч. з неурядовими організаціями, які займаються охороною навколишнього середовища. *

9.2.2. Підприємство повинне письмово документувати весь процес консультацій із зацікавленими сторонами.*

9.2.3. Консультації із зацікавленими сторонами повинні показувати, що підприємство послідовно у виділенні і охороні ОЦЗЛ*

9.3. План ведення господарства повинен включати особливі заходи із підтримки або поліпшення відповідних ознак особливо цінних для збереження лісів. Такі заходи варто планувати з особливою обережністю, ретельно, з огляду на можливі наслідки. Ці заходи повинні бути перераховані в короткому плані ведення господарства, доступному для громадськості.

9.3.1. Підприємство в процесі консультацій із зацікавленими сторонами повинно визначити в плані ведення лісового господарства рівень охорони, необхідний для збереження відповідних ознак, що охороняються .*

9.3.2. Заходи з підтримки та збереження ОЦЗЛ, повинні бути включені в план організації і розвитку лісового господарства та/або інші доступні для громадськості документи (див. також Критерій 7.5.) .*

9.4 Для оцінювання ефективності заходів, спрямованих на підтримку чи поліпшення ознак особливо цінних для збереження лісів повинен проводитися щорічний моніторинг.

9.4.1. Повинен проводитися регулярний моніторинг ОЦЗЛ щоб уникнути незаконних рубок та інших видів діяльності, що можуть являти собою загрозу для цінностей, які підлягають збереженню .*

9.4.2. Підприємству слід сприяти проведенню іншими зацікавленими сторонами незалежного моніторингу підтримання ознак ОЦЗЛ, що зберігаються.

ПРИНЦИП 10. ЛІСОВІ ПЛАНТАЦІЇ

Вирощування лісових плантацій повинно плануватися і здійснюватися за всіма принципами та критеріями ЛОР. Оскільки лісові плантації можуть надавати низку соціально-економічних вигод, задовольняючи світові потреби в лісовій продукції, вони мають доповнювати господарювання і знижувати навантаження на природні ліси, забезпечувати їх відновлення та охорону.

10.1. Лісогосподарські цілі щодо створення лісових плантацій, які включають також охорону і відтворення природних і напівприродних лісів, слід чітко визначати в планах ведення лісового господарства та дотримуватися їх виконання.

Критерій не може бути застосований в Україні

10.2. Плани та схеми розміщення лісових плантацій повинні забезпечувати захист, відновлення та охорону природних і напівприродних лісів і не повинні сприяти збільшенню навантаження на них. Відповідно до масштабу лісогосподарських заходів, під час проектування лісових плантацій повинні бути передбачені "зелені коридори" для міграції видів, прирічкові зони, мозаїчність насаджень різного віку та обороту рубки. Розміри та розміщення ділянок лісових плантацій повинні бути узгодженими із структурою лісових насаджень, що знаходяться в межах природного ландшафту.

Критерій не може бути застосований в Україні

10.3. Для підвищення економічної, екологічної і соціальної стабільності в складі лісових плантацій краще застосовувати декілька деревних видів. Таке різноманіття може включати розміри і просторовий розподіл господарських виділів лісових плантацій у межах ландшафтів – чисельність і генетичний склад видів, їх вікову структуру.

Критерій не може бути застосований в Україні

10.4. Під час вибору деревних видів для створення лісових плантацій слід враховувати, наскільки вони в цілому відповідають даним лісорослинним умовам і як це відповідає цілям ведення лісового господарства. Під час проектування лісових плантацій і відновленні деградованих екосистем аборигенні види повинні мати перевагу перед видами – інтродуцентами для кращого збереження біорізноманіття. Інтродуценти можна використовувати лише тоді, коли їхні характеристики вищі за характеристики аборигенних видів. Інтродуценти мають знаходитися під ретельним контролем для своєчасного виявлення аномального відпаду, спалахів розвитку шкідливих комах або хвороб та інших негативних екологічних наслідків.

Критерій не може бути застосований в Україні

10.5. На території лісогосподарського підприємства, із урахуванням частки лісових плантацій, яка визначається стандартами, господарські заходи повинні забезпечити відновлення природного лісового покриву.

Критерій не може бути застосований в Україні

10.6. Необхідно впроваджувати заходи для збереження або поліпшення структури ґрунтів, їхньої родючості і біологічної активності. Техніка, яка використовується, обсяги заготівель, будівництво та експлуатація доріг і волоків, а також вибір видів для створення лісових плантацій не повинні в довгостроковій перспективі призводити до деградації ґрунтів, погіршення якості води або її кількісних показників, істотної зміни русел водотоків (див. індикатори 6.5.1, 6.5.2 та 6.5.5).

Критерій не може бути застосований в Україні

10.7. Слід вживати заходів для запобігання і мінімізації спалахів чисельності шкідників і осередків хвороб, виникнення пожеж, інтродукції інвазійних видів. Комплексний контроль чисельності комах-шкідників повинен передбачатися лісогосподарським планом. Перевага має надаватися профілактичним заходам і біологічним методам боротьби, а не використанню синтетичних пестицидів і добрив. Під час створення лісових плантацій необхідно уникнути використання добрив і синтетичних пестицидів, у тому числі і в розсадниках (див. також критерії 6.6 і 6.7).

Критерій не може бути застосований в Україні

10.8. На додаток до відповідних систем моніторингу, визначених у принципах 4, 6 та 8, моніторинг лісових плантацій має включати регулярне оцінювання потенційних екологічних і соціальних наслідків цих заходів (наприклад, характер природного поновлення, вплив на стан водних ресурсів і родючість ґрунтів, наявність вигод для поліпшення добробуту місцевого населення) як на території, де проводяться лісогосподарські заходи, так і поза нею. Не допускається широке використання тих видів, для яких не створювалося місцевих

дослідних лісових плантацій і немає даних, які свідчать про те, що ці інтродуценти добре адаптуються до місцевих умов, не матимуть тенденції до неконтрольованого поширення і не зашкодять іншим екосистемам. Під час відведення земель під лісові плантації особлива увага повинна приділятися соціальним аспектам, головним чином, коли це стосується дотримання прав місцевого населення на володіння, користування і доступ до ресурсів.

Критерій не може бути застосований в Україні

10.9. Лісові плантації, закладені після листопаду 1994 року на площах, де зростали природні ліси, як правило, не підлягають сертифікації. Сертифікація може бути дозволена за умови, коли органу сертифікації представлені достатні підтвердження того, що власник або користувач не відповідає прямо чи опосередковано за таке перетворення лісів.

Критерій не може бути застосований в Україні

Додаток 1: Словник термінів, що застосовує FSC

Аборигенні види (native species) – види, які природно поширені в регіоні; ендеміки на певній території.

Біорізноманіття (biological diversity) – різноманітність живих організмів, включаючи наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є. Це поняття включає в себе різноманітність у рамках виду, між видами і різноманіття систем.

Вид, що знаходиться під загрозою зникнення (threatened species) – будь-який вид, що знаходиться під загрозою перетворення на зникаючий вид в ближньому майбутньому за умови дії згубних для нього чинників

Генетично модифіковані організми (genetically modified organisms) – мікроорганізми, рослини або тварини зі зміненими генетичними характеристиками шляхом включення в них методами генної інженерії модифікованого гену або гену іншого сорту чи виду.

Довгостроковість (long term) – тривалість володіння лісами або лісоуправлінням, визначена завданнями плану організаційної діяльності, інтенсивністю лісозаготівель і необхідністю збереження постійного лісового покриву. Тривалість терміну може змінюватися відповідно з господарськими та екологічними умовами і визначається часом, необхідним для відновлення природної структури і складу даної екосистеми після лісозаготівлі або іншого втручання або для досягнення стиглості лісу або відновлення природних умов.

Ділянки лісу із низькою інтенсивністю господарської діяльності (small or low intensity managed forest (SLIMF)) – територіальна одиниця лісоуправління, яке відповідає спеціальним критеріям FSC стосовно обсягу та/або інтенсивності лісозаготівель, і отже може оцінюватися органом сертифікації використовуючи скорочені форми процедури оцінки.

Екосистема (ecosystem) – динамічний комплекс спільнот рослин, тварин та мікроорганізмів разом з їх середовищем існування, що взаємодіють як функціональна одиниця.

Засоби біологічного регулювання (biological control agents) – живі організми, що використовуються для знищення або регулювання популяцій інших живих організмів.

Зацікавлена сторона (stakeholder) – люди та організації, що мають обґрунтований інтерес до продукції та послуг, що надаються підприємством, а також люди і організації, зацікавлені в тому, який екологічний і соціальний вплив несе діяльність, продукція і послуги підприємства. До зацікавлених сторін відносяться: особи та організації, що здійснюють державний контроль над впливом підприємства на навколишнє середовище; місцеве населення; працівники підприємства; інвестори і страховики; замовники і постачальники; природоохоронні організації та споживачі, а також громадськість.

Землі і території проживання корінних народів (indigenous lands and territories) – ділянки, включаючи землі, повітря, води, морські акваторії, морські льоди, флору і фауну, а також інші ресурси, які традиційно належать корінним народам або заселені і використовуються корінними народами.

Зникаючий вид (endangered species) – будь-який вид, що знаходиться під загрозою зникнення повністю або в значній своїй частині.

Індикатор (indicator) - кількісний або якісний показник, який можна виміряти або описати, і який дозволяє судити про те, чи відповідає підприємство вимогам критерію FSC. Індикатори та пов'язані з ними показники визначають вимоги відповідального лісоуправління на рівні підприємства і є основою оцінки.

Інтродуцент (exotic species) – вид, що трапляється на території поза межами свого історично відомого природного ареалу в результаті навмисного або випадкового розповсюдження.

Інші типи лісів (other forest types) – лісові території які не відповідають критеріям плантацій або природних лісів і які більш конкретно визначаються національними і регіональними стандартами ведення лісового господарства, що затверджені FSC.

Корінні народи (indigenous peoples) - сучасні нащадки народів, які населяли цілком або частково яку-небудь територію в період, коли представники інших культур або етнічних громад прийшли туди з інших частин світу, завоювали місцеве населення і шляхом захоплення, заселення або іншими засобами підкорили його до підлеглого або колоніального становища, і які в даний час більшою мірою дотримуються своїх власних соціально-економічних і культурних звичаїв та традицій, ніж звичаїв та традицій країни, в якій вони зараз проживають і державні інститути якої базуються, головним чином, на національних, соціальних і культурних традиціях тієї частини населення країни, яка є в ній більшістю.

Критерій (criterion) – розуміється оцінювання на предмет досягнення або ні Принципу (Лісової опікунської ради).

Ландшафт (landscape) – територія, однорідна за походженням, історією формування та закономірним поєднанням взаємодіючих компонентів географічного середовища.

Ланцюжок постачання (chain of custody) – рух продукції від місця її заготівлі в лісах до кінцевого споживача.

Лісове управління (forest stewardship) – управління лісами, котре відповідно з FSC Принципами і Критеріями Лісового управління є екологічно відповідальним, соціально вигідним і економічно життєздатним.

Особливо цінні для збереження ліси (High Conservation Value Forests) (ОЦЗЛ) - ліси, що належать до однієї або декількох нижчезазначених категорій:

- а) лісові території, які містять важливі на глобальному, національному або регіональному рівнях осередки біорізноманіття (наприклад види-ендемики, зникаючі види) та/або великі лісові ландшафти, розташовані в межах одиниці господарювання або містять кілька таких одиниць, де життєздатним популяціям більшості, якщо не всіх аборигенних видів, властиві природні характеристики структури, поширення та чисельності;
- б) лісові території, що містять рідкісні екосистеми та екосистеми під загрозою зникнення, або входять до складу таких екосистем;
- в) лісові території, які забезпечують основні природно-захисні функції;
- г) лісові території, що є визначальними для задоволення основних потреб місцевих громад (наприклад засіб існування, здоров'я) та/або для традиційної культурної ідентичності місцевих громад (ділянки релігійної, культурної, екологічної або економічної важливості ідентифікуються у співпраці з місцевим громадами).

Ліс як цілісність (forest integrity) - склад, динамічні, функціональні та структурні властивості природних лісів.

Лісівництво (silviculture) – наука про природу лісу, методи його вирощування, підвищення продуктивності, лісокористування.

Лісові плантації (plantation) - лісові території, які не мають більшості основних властивостей і ключових елементів природних екосистем, визначених національними і регіональними стандартами з управління

лісовими ресурсами, затвердженими FSC, і які були створені в результаті господарської діяльності, включаючи посадку, посів або інтенсивні лісівничі заходи.

Місцеве законодавство (local laws) - складається з правових актів, прийнятих органами адміністративного управління рівня нижче національного, наприклад відомчі, муніципальні і місцеві нормативні акти.

Недеревні продукти лісу (non-timber forest products) – дикорослі ягоди, горіхи та інші плоди деревних та чагарникових рослин, гриби, лікарська та технічна сировина, кормові трави, продукти бджолярства і т.п.

Права користування (use rights) - права користування лісовими ресурсами, які можуть визначатися місцевими звичаями, взаємними домовленостями чи уповноваженими органами. При цьому може обмежуватися використання певного виду ресурсів обговореним рівнем споживання або застосування виробничих технологій.

Підприємство (forest management unit (FMU)) – чітко визначена лісова територія із закартованими межами, управління якою здійснюється окремим управлінським органом, яким встановлено чіткі цілі, що викладені в окремому багаторічному проекті організації і розвитку лісового господарства.

Підхід застереження (precautionary approach) – інструмент впровадження принципу застереження.

Принцип (principle) – керівна ідея, основоположне правило діяльності в сфері ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку.

Природний ліс (natural forest) –ліс винятково з місцевих видів лісової рослинності, що відповідають умовам місцезростання, утворилися природним шляхом та зростають без втручання людини, а їх вікова, видова та просторова структури непорушені будь-якою діяльністю людини.

Сукцесія (succession) – послідовна часова зміна видового складу і структури лісового біоценозу в результаті розвитку природних процесів (не пов'язаних з господарською діяльністю).

Традиційне право (customary rights) - право, що встановилось в ході тривалого застосування постійно повторюваних дій, які в результаті такого повторення і в силу мовчазної згоди набрали чинності закону в межах певної території або соціальної групи населення.

Управління лісами/менеджер (forest management / manager) - людина, відповідальна за оперативне управління лісовими ресурсами і підприємством; а також система і структура управління, комплекс планових та практичних заходів.

Умови володіння (tenure) - визначені суспільством умови відповідно до яких окремі особи або групи осіб отримали юридичний статус або практику традиційних прав щодо володіння, утримання, доступу та/або використання окремої земельної ділянки або асоціативними ресурсами в її межах (такими як окремі дерева, види рослин, водою, корисними копалинами та ін.).

Хімікати (chemicals) – добрива, інсектициди, фунгіциди і гормони, які використовуються в лісовому господарстві.

Цінність біорізноманіття (Biological diversity values) – внутрішні, екологічні, генетичні, соціальні, економічні, наукові, освітні, культурні, рекреаційні або етичні цінності біорізноманіття та їхніх компонентів.

Додаток 2: Перелік національних і місцевих законів та нормативних актів які стосуються ведення лісового господарства України

Закони України

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.71, N 322-VIII
2. Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 28.02.91, N 797-XII.
3. Закон України "Про об'єднання громадян" від 16.06.1992, N 2461-XII
4. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 26 червня 1991 року за № 1268-XII;
5. Закон України "Про охорону праці" від 14.10.92, N 2695-XII
6. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" N 2531-XII від 01.07.92,
7. Закон України " Про природно-заповідний фонд України" від 16 червня 1992 року за № 456-XII зі змінами 2004 р.;
8. Закон України "Про тваринний світ " від 13 грудня 2001 року за № 2894-III;
9. Про внесення змін до Лісового кодексу України від 8 лютого 2006 року № 3404-IV.
10. Водний Кодекс від 6 червня 1995 року за № 213/95-ВР;
11. Закон України "Про екологічну експертизу" від 9 лютого 1995 року за № 45/95-ВР;
12. Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" 21 вересня 2000 року за № 1989-III;
13. Закон України "Про рослинний світ " від 9 квітня 1999 року за № 591-XIV;
14. Закон України " Про мисливське господарство та полювання" від 22 лютого 2000 року за № 1478-III;
15. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року за № 2768-III;
16. Закон України " Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону" від 10 лютого 2000 року за № 1436-14.
17. Закон України "Про Червону книгу України" від 7 лютого 2002 року № 3055-III;
18. Закон України " Про екологічну мережу України" від 24 червня 2004 року № 1864-IV.

19. Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" від 15.12.2005, N 3200-IV.

Постанови Верховної Ради України

1. Постанова Верховної ради України "Про основні напрями державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" від 05.03.1998, N 188/98-ВР
2. Постанова Верховної ради України „Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні” від 20 лютого 2003 року N 565-15

Постанови Кабінету Міністрів України

1. Постанова Кабінету Міністрів України "Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці», постанова КМУ" від 01.08.1992 р за № 442
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. за № 555 "Про затвердження Санітарних правил в лісах України"
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. за № 557 „Про затвердження Порядку поділу лісів на групи, віднесення їх до категорій захисності та виділення особливо захисних земельних ділянок лісового фонду"
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. за № 559 із змінами від 29 листопада 2000 року за № 1751 „Про затвердження Правил рубок головного користування в лісах України"
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 січня 1996 р. за № 97 "Про затвердження Правил відновлення лісів і лісорозведення"
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1996 р. за № 185 "Про затвердження Правил заготівлі живиці в лісах України"
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 квітня 1996 р. за № 449 "Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України";
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 1996 р. за № 535 "Про затвердження Правил рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок";
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1997 р. за № 44 "Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю";
10. Постанова Кабінету міністрів України "Про концепцію збереження біологічного різноманіття України" від 12 травня 1997 р. за № 439;
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 1999 р. за № 1378 "Про затвердження Правил відпуску деревини на пні в лісах України"

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2002 р. за № 581 Державна програма "Ліси України на 2002-2015 рр."

13. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2006 р. за № 208-р „Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства”.

Накази центральних органів виконавчої влади

1. Наказ Міністерства лісового господарства України від 8 червня 1997 року за № 62 "Про затвердження Інструкції з проектування, технічного приймання, обліку та оцінки якості лісокультурних об'єктів".

2. Наказ Державного комітету лісового господарства України від 14.09.2000 року за № 105 „Про затвердження Методики визначення розрахункової лісосіки”.

3. Наказ Державного комітету лісового господарства України, Міністерства економіки України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, Державної податкової адміністрації України від 15 жовтня 1999 року за № 91/241/123/236/565 „Про затвердження Інструкції про механізм справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельним ділянками лісового фонду”.

4. Наказ Держнаглядохоронпраці від 25.04.2005 року за № 65 "Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту".

5. Наказ Держкомохоронпраці від 29.10.1996 року за № 170 «Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, спеціальним

взуттям та іншими засобами індивідуального захисту».

6. Наказ Держнаглядохоронпраці України від 13.07.2005 року за № 119 «Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості».

Національні стандарти України

1. ДСТУ 2980-95. Культури лісові. Терміни та визначення. К.: Держстандарт України, 1995.-62 с.

2. ДСТУ 3404-96. Лісівництво. Терміни та визначення. К.: Держстандарт України, 1996. – 42 с.

3. ДСТУ 1.0:2003, ДСТУ 1.1:2001, ДСТУ 1.2:2003, ДСТУ 1.5:2003, ДСТУ 1.7:2001, ДСТУ 1.13:2001, ДСТУ ISO/IEC Guide 59:2000. К.: Держспоживстандарт України, 2003. - 199 с.

4. Державні нормативні акти з охорони праці: „Положення про розробку інструкції з охорони праці на підприємстві”, 0.00-4.15-98, „Типове положення про порядок навчання і перевірки знань з питань охорони праці” 0.00-4.12-05.
5. Державний гігієнічний норматив „Гігієнічний норматив питомої активності радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у деревині та продукції з деревини”. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 31.10.2005, № 573// Офіційний вісник України, 2005, № 46. – с.163-166.
6. ДНАОП 0.03-3.24-97. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). Міністерство охорони здоров'я України, Наказ №208 від 14.07.97.
7. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді (ДР-97).

Додаток 3: Перелік багатосторонніх екологічних угод та конвенцій МОП, які ратифіковані Україною

Ратифіковані міжнародні конвенції

Конвенція про охорону біологічного різноманіття (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік), Закон про ратифікацію Конвенції від 29.11.1994, N 257/94-ВР

Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (Ріо-де-Жанейро, 1992 рік), Закон про ратифікацію Рамкової конвенції від 29.11.1996, N 435/96-ВР

Конвенція про охорону дикої флори та фауни та природних середовищ їх існування в Європі (Берн, 1979 рік), Закон про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі від 29.11.1996, N 436/96-ВР

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971 рік), Закон України про участь у Конвенції від 29.11.1996, N 437/96-ВР

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 рік), Закон України про приєднання до Конвенції від 19.03.1999, N 535-XIV

Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (Вашингтон, 1973 рік), Закон України про приєднання від 14.05.1999, N 662-XIV

Угода про збереження кажанів в Європі (Брістоль, 1995 рік), Закон України про приєднання до Угоди від 14.05.1999, N 663 -XIV

Картахенський протокол про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття (Монреаль, 2000 рік), Закон про приєднання до протоколу від 12.09.2002, N 152-IV

Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Київ, 2003 рік), Закон України про ратифікацію Рамкової конвенції від 07.04.2004, N 1672-IV

Ратифіковані ILO конвенції

Про примусову працю

Про свободу асоціацій та захист прав на організацію

Про право на організацію та проведення колективних переговорів

Про рівну винагороду

Про скасування примусової праці

Про дискримінацію в галузі праці та занять

Про встановлення мінімальної заробітної плати

Про мінімальний вік прийому на роботу

Про розвиток людських ресурсів

Про найгірші форми дитячої праці

Додаток 4: Перелік видів, які офіційно визнані такими, що зникають в Україні

Рідкісні та такі, що зникають, види рослин

Українська назва	Латинська назва
Адiant венерин волос	<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.
Айстра альпійська	<i>Aster alpinus</i> L.
Аконіт Бессера	<i>Aconitum besserianum</i> Andr. ex Trautv.
Аконіт Жакена	<i>Aconitum jacquinii</i> Rchb.
Аконіт несправжньо-протиотруйний	<i>Aconitum pseudanthora</i> Błocki ex Pacz.
Аконіт опушеноплодий	<i>Aconitum lasiocarpum</i> (Rchb.) Göyer
Альдрованда пухирчата	<i>Aldrovanda vesiculosa</i> L.
Анакамтодон сплахноподібний	<i>Anacamptodon splachnoides</i> (Froel. ex Brid.) Brid.
Анектангій Ганделя	<i>Anoetangium handelii</i> Schiffn.
Анограма тонколиста	<i>Anogramma leptophylla</i> (L.) Link
Армерія покутська	<i>Armeria pocutica</i> Pawł.
Асплений Білло	<i>Asplenium billotii</i> F.W.Schultz
Асплений Гейфлера	<i>Asplenium x heufleri</i> Reichardt
Асплений чорний	<i>Asplenium adiantumnigrum</i> L.
Астрагал безстрілковий	<i>Astragalus exscapus</i> L.
Астрагал Геннінга	<i>Astragalus henningii</i> (Steven) Boriss.
Астрагал дніпровський	<i>Astragalus borysthenticus</i> Klokov
Астрагал донський	<i>Astragalus tanaiticus</i> K.Koch
Астрагал зігнутий	<i>Astragalus reduncus</i> Pall.
Астрагал Крайни	<i>Astragalus krajinae</i> Domin
Астрагал крейдолубний	<i>Astragalus cretophilus</i> Klokov
Астрагал монпельйський	<i>Astragalus monspessulanus</i> L.
Астрагал одеський	<i>Astragalus odessanus</i> Besser
Астрагал піщаний	<i>Astragalus arenarius</i> L.
Астрагал подібний	<i>Astragalus similis</i> Boriss.
Астрагал понтійський	<i>Astragalus ponticus</i> Pall.
Астрагал сарептський	<i>Astragalus sareptanus</i> A.Beck.
Астрагал сизий	<i>Astragalus glaucus</i> M.Bieb.
Астрагал Цингера	<i>Astragalus zingeri</i> Korsh.
Астрагал шерстистоквітковий	<i>Astragalus dasyanthus</i> Pall.
Астрагал щетинистий	<i>Astragalus setosulus</i> Gontsch.
Астрагал яйцеплідний	<i>Astragalus testiculatus</i> Pall.
Астраканта арнакантова	<i>Astracantha arnacantha</i> (M.Bieb.) Podlech

Аталамія Спатиза	<i>Athalamia spathysii</i> (Lindenb.) S.Hatt.
Білоцвіт літній	<i>Leucojum aestivum</i> L.
Бамбузіна Бребіссона	<i>Bambusina brebissonii</i> Kütz. ex Kütz.
Баранець звичайний	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.
Батрахоспермум драглистий	<i>Batrachospermum gelatinosum</i> (L.) D. C.
Батрахоспермум зовнішньоплідний	<i>Batrachospermum ectocarpum</i> Sirodot
Беладона звичайна	<i>Atropa belladonna</i> L.
Бере́за дніпровська	<i>Betula borysthena</i> Klokov
Бере́за Клокова	<i>Betula klovovii</i> Zaverucha
Бере́за низька	<i>Betula humilis</i> Schrank
Бере́за темна	<i>Betula obscura</i> A.Kotula
Бере́ка	<i>Sorbus torminalis</i> (L.) Crantz
Билинець довгорогий	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br.
Билинець найзапашніший	<i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.) Rich. (Orchis odoratissima L.)
Билинець щільноквітковий	<i>Gymnadenia densiflora</i> (Wahlenb.) A.Dietr.
Білотка альпійська	<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.
Білоцвіт весняний	<i>Leucojum vernalis</i> L.
Борідник паростковий	<i>Jovibarba sobolifera</i> (Sims.) Opiz
Борідник шерстистоволосистий	<i>Jovibarba hirta</i> (L.) Opiz
Борщівник лігустиколистий	<i>Heracleum ligusticifolium</i> M.Bieb.
Борщівник пухнастий	<i>Heracleum pubescens</i> (Hoffm.) M.Bieb.
Брандушка різнобарвна	<i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker Gawl.) Spreng.
Бріопсис адріатичний	<i>Bryopsis adriatica</i> (J. Agardh) Menegh.
Бровник однобульбовий	<i>Herminium monorchis</i> (L.) R. Br.
Бруслина карликова	<i>Euonymus nana</i> M. Bieb.
Будяк пагорбовий	<i>Carduus collinus</i> Waldst. et Kit.
Бузок угорський	<i>Syringa josikaea</i> J.Jacq. ex Rchb.
Булатка великоквіткова	<i>Cephalanthera damasonium</i> (Mill.) Druce
Булатка довголиста	<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch
Булатка червона	<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) Rich.
Бульбохета майже квадратна	<i>Bulbochaete subquadrata</i> Mrozińska-Webb
Бурачок Борзи	<i>Alyssum borzaeanum</i> Nyör.
Бурачок голоніжковий	<i>Alyssum gymnopodium</i> P.Smirn.
Бурачок савранський	<i>Alyssum savranicum</i> Andr.
Вайда прибережна	<i>Isatis littoralis</i> Steven ex DC.
Вальдштейнія гравілатоподібна	<i>Waldsteinia geoides</i> L.
Верба альпійська	<i>Salix alpina</i> Scop.
Верба лапландська	<i>Salix lapponum</i> L.
Верба Старке	<i>Salix starkeana</i> Willd.

Верба трав'яна	<i>Salix herbacea</i> L.
Верба туполиста	<i>Salix retusa</i> L.
Верба чорнична	<i>Salix myrtilloides</i> L.
Вероніка безлиста	<i>Veronica aphylla</i> L.
Вероніка кущикова	<i>Veronica fruticans</i> Jacq.
Вероніка стокроткова	<i>Veronica bellidioides</i> L.
Вишня Клокова	<i>Cerasus klokovii</i> Sobko
Відкасник осотоподібний	<i>Carlina cirsioides</i> Klokov
Відкасник татарниколистий	<i>Carlina onopordifolia</i> Besser ex Szafer, Kulcz. et Pawł.
Вітеринка нарцисоквіткова	<i>Anemone narcissiflora</i> L.
Вовна гірська пухнаста	<i>Cortusa matthioli</i> L. subsp. pubens (Schott, Nyman et Kotschy) Jäv.
Вовче лико кримське	<i>Daphne taurica</i> Kotov
Вовче лико пахуче	<i>Daphne cneorum</i> L.
Вовче лико Софії	<i>Daphne sophia</i> Kalen.
Водяний горіх плаваючий	<i>Trapa natans</i> L. s.l.
Водяний жовтець плаваючий	<i>Batrachium fluitans</i> (Lam.) Wimm.
Волошка білоперлинна	<i>Centaurea margarita-alba</i> Klokov
Волошка Ванькова	<i>Centaurea vankovii</i> Klokov
Волошка великопридаткова	<i>Centaurea appendicata</i> Klokov
Волошка верболиста	<i>Centaurea salicifolia</i> M.Bieb.
Волошка донецька	<i>Centaurea donetzica</i> Klokov
Волошка козяча	<i>Centaurea caprina</i> Steven
Волошка Компера	<i>Centaurea comperiana</i> Steven
Волошка Конки	<i>Centaurea konkae</i> Klokov
Волошка короткоголова	<i>Centaurea breviceps</i> Iljin
Волошка напівзаконна	<i>Centaurea semijusta</i> Juz.
Волошка несправжньо-блідолускова	<i>Centaurea pseudoleucolepis</i> Kleopow
Волошка Пачоського	<i>Centaurea paczoskii</i> Kotov ex Klokov
Волошка первинногерберова	<i>Centaurea protogerberi</i> Klokov
Волошка первинноперлинна	<i>Centaurea protomargaritacea</i> Klokov
Волошка перлиста	<i>Centaurea margaritacea</i> Ten.
Волошка Сарандінакі	<i>Centaurea sarandinakiae</i> N.B.Illar.
Волошка Стевена	<i>Centaurea steveniana</i> Klokov
Волошка Талієва	<i>Centaurea taliewii</i> Kleopow
Вошерія прибережна	<i>Vaucheria litorea</i> Hoffm.–Bang. et C.Agardh
Вудсія альпійська	<i>Woodsia alpina</i> (Bolton) S.F.Gray
Вудсія ельбська	<i>Woodsia ilvensis</i> (L.) R. Br.
Гадюча цибулька гронаподібна	<i>Muscari botryoides</i> (L.) Mill.
Гапломітрий Гукера	<i>Haplomitrium hookeri</i> (Sm.) Nees

Гвоздика бесарабська	<i>Dianthus bessarabicus</i> Klokov
Гвоздика бузька	<i>Dianthus hypanicus</i> Andr.
Гвоздика гарна	<i>Dianthus speciosus</i> Rchb.
Гвоздика гренобльська	<i>Dianthus gratianopolitanus</i> Vill.
Гвоздика несправжньопізня	<i>Dianthus pseudoserotinus</i> Blocki
Гелодій Бландова	<i>Helodium blandowii</i> (F.Weberet D.Mohr) Warnst.
Гельмінтора розчепірена	<i>Helminthora divaricata</i> (C. Agardh) J. Agardh
Генедієла Гайма	<i>Hennediella heimii</i> (Hedw.) R.H. Zander
Генікулярія спіротенієва	<i>Genicularia spirotaenia</i> (de Bary) de Bary
Гетерофіл споріднений	<i>Heterophyllum affine</i> (Hook.) M. Fleisch.
Гіацинтик Палласів	<i>Hyacinthella pallasiana</i> (Steven) Losinsk.
Гісоп крейдовий	<i>Hyssopus cretaceus</i> Dubjan.
Глевчак однолистий	<i>Malaxis monophyllos</i> (L.) Sw.
Глід Пояркової	<i>Crataegus pojarkovae</i> Kossykh
Глід Турнефора	<i>Crataegus tournefortii</i> Griseb.
Глуха кропива гола	<i>Lamium glaberrimum</i> (K.Koch) Taliev
Гніздівка звичайна	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.
Головатень високий	<i>Echinops exaltatus</i> Schrad.
Головачка Дмитра	<i>Cephalaria demetrii</i> Bobrov
Головачка Литвинова	<i>Cephalaria litvinovii</i> Bobrov
Гонатозігон волохатий	<i>Gonatozygon pilosum</i> Wolle
Горицвіт весняний	<i>Adonis vernalis</i> L.
Горицвіт волзький	<i>Adonis wolgensis</i> Steven ex DC.
Горох високий	<i>Pisum elatius</i> M.Bieb.
Горянка дворядна	<i>Oreochloa disticha</i> (Wulfen) Link
Грабельки Бекетова	<i>Erodium beketowii</i> Schmalh.
Громовик багатolistий	<i>Onosma polyphylla</i> Ledeb.
Громовик гранітний	<i>Onosma granitcola</i> Klokov
Громовик донський	<i>Onosma tanaitica</i> Klokov
Гронянка багатороздільна	<i>Botrychium multifidum</i> (S.G.Gmel.) Rupr.
Гронянка віргінська	<i>Botrychium virginianum</i> (L.) Sw.
Гронянка півмісяцева	<i>Botrychium lunaria</i> (L.) Sw.
Гронянка ромашколиста	<i>Botrychium matricariifolium</i> (A.Braun ex Döll) W.D.J.Koch
Гудієра повзуча	<i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.
Гукерія блискуча	<i>Hookeria lucens</i> (Hedw.) Sm.
Дволусківниця зігнута	<i>Parapholis incurva</i> (L.) C.E.Hubb.
Дворядник крейдовий	<i>Diplotaxis cretacea</i> Kotov
Дельфіній високий	<i>Delphinium elatum</i> L.
Дельфіній Палласа	<i>Delphinium pallasii</i> Nevski

Дельфіній руський	<i>Delphinium rossicum</i> Litv.
Дельфіній Сергія	<i>Delphinium sergii</i> Wissjul.
Дельфіній яскраво-червоний	<i>Delphinium puniceum</i> Pall.
Деревій голий	<i>Achillea glaberrima</i> Klokov
Десмідіум Бейлі	<i>Desmidium baileyi</i> (Ralfs) Nordst.
Дзвінець крейдовий	<i>Rhinanthus cretaceus</i> Vassilcz.
Дзвінка кримська	<i>Adenophora taurica</i> (Sukacz.) Juz.
Дзвоники карпатські	<i>Campanula carpatica</i> Jacq.
Дзвоники Кладни	<i>Campanula kladniana</i> (Schur) Witasek
Дивина розлога	<i>Verbascum laxum</i> Filar. et Jöv.
Дикранодонцій шорсткий	<i>Dicranodontium asperulum</i> (Mitt.) Broth.
Діктиота дихотомічна	<i>Dictyota dichotoma</i> (Huds.) J.V. Lamour.
Дріада восьмипелюсткова	<i>Dryas octopetala</i> L.
Дрік малонасінний	<i>Genista oligosperma</i> (Andrae) Simonk.
Дрік скіфський	<i>Genista scythica</i> Pacz.
Дрік чотиригранний	<i>Genista tetragona</i> Besser
Дрочок крилатий	<i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams
Дуб кошенільний	<i>Quercus cerris</i> L.
Евастропсис Ріхтера	<i>Euastropsis richteri</i> (Schmidle) Lagerh.
Евпогодон короткого-строкінцевий	<i>Eupogodon apiculata</i> (C. Agardh) P.C. Silva
Едогоній косопоровий різновид донський	<i>Oedogonium plagiotomum</i> Wittr. ex Hirn var. <i>Tanaiticum</i> Y.V. Roll
Ектокарпус стручковуватий	<i>Ectocarpus siliculosus</i> (Dillw.) Lyngb. var. <i>hiemalis</i>
Ентероморфа азовська	<i>Enteromorpha maeotica</i> roschk.-Lavr.
Еремур кримський	<i>Eremurus tauricus</i> Steven
Еремур показний	<i>Eremurus spectabilis</i> M.Bieb.s.l.
Еритроній собачий зуб	<i>Erythronium dens-canis</i> L.
Еспарцет Васильченка	<i>Onobrychis vassilczenkoi</i> Grossh.
Еспарцет Палласа	<i>Onobrychis pallasii</i> (Willd.) M.Bieb.
Жабриця Лемана	<i>Seseli lehmannii</i> Degen
Жеруха грецька	<i>Cardamine graeca</i> L.
Жеруха ніжна	<i>Cardamine tenera</i> S.G.Gmelin ex C.A. Meyer
Жимолость голуба	<i>Lonicera caerulea</i> L.
Жировик Льозеля	<i>Liparis loeselii</i> (L.) Rich.
Жовтець Тора	<i>Ranunculus thora</i> L.
Жовтозілля Бессера	<i>Senecio besserianus</i> Minder.
Жовтозілля карпатське	<i>Senecio carpathicus</i> Herbich
Жовтозілля кримське	<i>Senecio tauricus</i> Konechn.
Жовтушник кринкський	<i>Erysimum krynkense</i> Lavrenko
Жовтушник український	<i>Erysimum ucranicum</i> J. Gay.

Жовтушниця Талієва	<i>Syrenia talijevii</i> Klokov
Жостір фарбувальний	<i>Rhamnus tinctoria</i> Waldst. et Kit.
Журавлина дрібноплода	<i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.
Залізник скіфський	<i>Phlomis scythica</i> Klokov et Des.-Shost.
Зелениця альпійська	<i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub
Зелениця Ісслера	<i>Diphasiastrum issleri</i> (Rouy) Holub
Зелениця сплюснута	<i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub
Зелениця триколоскова	<i>Diphasiastrum tristachyum</i> (Pursh) Holub
Зелениця Цайллера	<i>Diphasiastrum zeilleri</i> (Rouy) Holub
Зеленоплідниця фіолетова	<i>Bellardiochloa violacea</i> (Bellardi) Chiov.
Зіновать біла	<i>Chamaecytisus albus</i> (Hacq.) Rothm.
Зіновать Блоцького	<i>Chamaecytisus blockianus</i> (Pawl.) Klásk.
Зіновать Вульфа	<i>Chamaecytisus wulfii</i> (V. Krecz.) Klásk.
Зіновать гранітна	<i>Chamaecytisus graniticus</i> (Rehmann) Rothm.
Зіновать Пачоського	<i>Chamaecytisus paczoskii</i> (V. Krecz.) Klásk.
Зіновать подільська	<i>Chamaecytisus podolicus</i> (Błocki) Klásk.
Зіновать Рошеля	<i>Chamaecytisus rochelii</i> (Wierzb.) Rothm.
Зірноплідник частуховий	<i>Damasonium alisma</i> Mill.
Злинка альпійська	<i>Erigeron alpinus</i> L.
Злинка залозиста	<i>Erigeron atticus</i> Vill.
Змієголовник австрійський	<i>Dracocephalum austriacum</i> L.
Змієголовник Рюйша	<i>Dracocephalum ruyschiana</i> L.
Зміячка австрійська	<i>Scorzonera austriaca</i> Willd.
Зозулинець блідий	<i>Orchis pallens</i> L.
Зозулинець Ванькова	<i>Orchis wanjkwii</i> E.Wulff
Зозулинець дрібнокрапчастий	<i>Orchis punctulata</i> Steven ex Lindl.
Зозулинець мавп'ячий	<i>Orchis simia</i> Lam.
Зозулинець прикрашений	<i>Orchis signifera</i> Vest
Зозулинець прованський	<i>Orchis provincialis</i> Balb.
Зозулинець пурпуровий	<i>Orchis purpurea</i> Huds.
Зозулинець чоловічий	<i>Orchis mascula</i> (L.) L.
Зозулинець шоломоносний	<i>Orchis militaris</i> L.
Зозулині сльози яйцеподібні	<i>Listera ovata</i> (L.) R.Br.
Зозулині сльози серцелисті	<i>Listera cordata</i> (L.) R.Br.
Зозулині черевички справжні	<i>Cypripedium calceolus</i> L.
Зозульки бузинові	<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) Soy
Зозульки іберійські	<i>Dactylorhiza iberica</i> (M.Bieb. ex Willd.) Soy
Зозульки м'ясо-червоні	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soy s.l.
Зозульки плямісті	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soò s.l.

Зозульки римські	<i>Dactylorhiza romana</i> (Sebast.) Soó
Зозульки серценосні	<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soy
Зозульки травневі	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.) P.F.Hunt et Summerhayes s.l.
Зозульки трансильванські	<i>Dactylorhiza transsilvanica</i> (Schur) Aver.
Зозульки Траунштейнера	<i>Dactylorhiza traunsteineri</i> (Saut. ex Rchb.) Soy
Зозульки Фукса	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soy
Золотень жовтий	<i>Asphodeline lutea</i> (L.) Rchb.
Золотобородник цикадовий	<i>Chrysopogon gryllus</i> (L.) Trin.
Їжача голівка вузьколиста	<i>Sparganium angustifolium</i> Michx.
Калітамніон зернистий	<i>Callithamnion granulatum</i> (Ducluz.) C. Agardh
Калофака волзька	<i>Calophaca wolgarica</i> (L. f.) DC.
Кальдезія білорозлиста	<i>Caldesia parnassifolia</i> (L.) Parl.
Кампілостелій скельний	<i>Campylostelium saxicola</i> (F. Weber et D. Mohr) Bruch et Schimp.
Капуста кримська	<i>Brassica taurica</i> (Tzvelev) Tzvelev
Карагана скіфська	<i>Caragana scythica</i> (Kom.) Pojark.
Катран великоквітковий	<i>Crambe grandiflora</i> DC.
Катран коктебельський	<i>Crambe koktebelica</i> (Junge) N. Busch
Катран мітрідатський	<i>Crambe mitridatis</i> Juz.
Катран морський	<i>Crambe maritima</i> L.
Катран пірчастонадрізаний	<i>Crambe pinnatifida</i> W.T.Aiton
Катран Стевена	<i>Crambe steveniana</i> Rupr.
Катран татарський	<i>Crambe tataria</i> Sebeyk
Катран шершавий	<i>Crambe aspera</i> M. Bieb.
Келерія Талієва	<i>Koeleria talievii</i> Lavrenko
Кендир венеційський	<i>Trachomitum venetum</i> (L.) Woodson s.l.
Кермек чурюцький	<i>Limonium tschurjukiense</i> (Klokov) Lavrenko ex Klokov
Кермечник злаколистий	<i>Goniolimon graminifolium</i> (Aiton) Boiss.
Кермечник червонуватий	<i>Goniolimon rubellum</i> (S.G.Gmel.) Klokov
Кисличник двостовпчиковий	<i>Oxyria digyna</i> (L.) Hill
Кладостефус губчатий	<i>Cladostephus spongiosus</i> (Huds.) C. Agardh
Кладостефус кільчастий	<i>Cladostephus verticillatus</i> (Lightf.) C. Agardh
Кладофора вадорська	<i>Cladophora vadorum</i> (Aresch.) Kütz.
Кладофора далматська	<i>Cladophora dalmatica</i> Kütz.
Кладофоропсис шкірястий	<i>Cladophoropsis membranacea</i> (Hofm. Bang. ex C. Agardh) Börg.
Клеома птахоніжкоподібна	<i>Cleome ornithopodioides</i> L. s.l.
Кліщинець білокрилий	<i>Arum albispalum</i> Steven ex Ledeb.
Кліщинець східний	<i>Arum orientale</i> M. Bieb.
Клокичка периста	<i>Staphylea pinnata</i> L.
Ковила азовська	<i>Stipa maeotica</i> Klokov et Ossyczynjuk

Ковила Браунера	<i>Stipa brauneri</i> (Pacz.) Klokov
Ковила відмінна	<i>Stipa anomala</i> P.Smirn. ex Roshev.
Ковила відокремлена	<i>Stipa disjuncta</i> Klokov
Ковила волосиста	<i>Stipa capillata</i> L.
Ковила вузьколиста	<i>Stipa tirsia</i> Steven
Ковила гірська	<i>Stipa oreades</i> Klokov
Ковила гранітна	<i>Stipa graniticola</i> Klokov
Ковила дивна	<i>Stipa adoxa</i> Klokov et Ossyczynjuk
Ковила дніпровська	<i>Stipa borysthenica</i> Klokov ex Prokudin
Ковила донецька	<i>Stipa donetzica</i> Czupryna
Ковила закарпатська	<i>Stipa transcarpatica</i> Klokov
Ковила Залеського	<i>Stipa zalesskii</i> Wilensky
Ковила каменелюбна	<i>Stipa lithophila</i> P.Smirn.
Ковила короткокрила	<i>Stipa brachyptera</i> Klokov
Ковила Лессінга	<i>Stipa lessingiana</i> Trin. et Rupr.
Ковила Мартиновського	<i>Stipa martinovskiyi</i> Klokov
Ковила найкрасивіша	<i>Stipa pulcherrima</i> K. Koch
Ковила облудна	<i>Stipa fallacina</i> Klokov et Ossyczynjuk
Ковила пірчаста	<i>Stipa pennata</i> L.
Ковила поетична	<i>Stipa poëtica</i> Klokov
Ковила пухнастолиста	<i>Stipa dasyphylla</i> (Czern. ex Lindem.) Trautv.
Ковила різнолиста	<i>Stipa heterophylla</i> Klokov
Ковила Сирейщикова	<i>Stipa syreistschikowii</i> P.Smirn.
Ковила травнева	<i>Stipa majalis</i> Klokov
Ковила українська	<i>Stipa ucrainica</i> P. Smirn.
Ковила шорстка	<i>Stipa asperella</i> Klokov et Ossyczynjuk
Кодіум черв'якуватий	<i>Codium vermilara</i> (Olivi) Delle Chiaje
Козельці донецькі	<i>Tragopogon donetzicus</i> Artemcz.
Кололеженя Россетта	<i>Cololejeunea rossettiana</i> (C.Massal.) Schiffn.
Колючконос Сібторпа	<i>Echinophora sibthorpiana</i> Guss.
Комишник двороздільний	<i>Fimbristylis bisumbellata</i> (Forssk.) Bubani
Комонничок зігнутий	<i>Succisella inflexa</i> (Kluk) G.Beck
Комперія кримська	<i>Comperia comperiana</i> (Steven) Asch. et Graebn.
Конардія компактна	<i>Conardia compacta</i> (Drumm. ex Müll. Hal.) H. Rob.
Конюшина темно-каштанова	<i>Trifolium badium</i> Schreb.
Конюшина червонувата	<i>Trifolium rubens</i> L.
Коральковець тричінадрізаний	<i>Corallorhiza trifida</i> Chätel.
Короличка пізня	<i>Leucanthemella serotina</i> (L.) Tzvelev.
Коручка болотна	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz

Коручка дрібнолиста	<i>Epipactis microphylla</i> (Ehrh.) Sw.
Коручка ельбська	<i>Epipactis albensis</i> Novökovöet Rydlo
Коручка пурпурова	<i>Epipactis purpurata</i> Smith
Коручка темно-червона	<i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh.) Besser
Коручка чемерникоподібна	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz
Косарики болотні	<i>Gladiolus palustris</i> Gaudin
Косарики італійські	<i>Gladiolus italicus</i> Mill.
Косарики тонкі	<i>Gladiolus tenuis</i> M.Bieb.
Косарики черепитчасті	<i>Gladiolus imbricatus</i> L.
Костриця білдувата	<i>Festuca pallens</i> Host.
Костриця гірська	<i>Festuca drymeja</i> Mert. et W.D.J.Koch.
Костриця крейдова	<i>Festuca cretacea</i> T.Pop. et Proskor.
Костриця Порціуса	<i>Festuca porcii</i> Hack.
Костриця різнолиста	<i>Festuca heterophylla</i> Lam.
Костриця скельна	<i>Festuca saxatilis</i> Schur
Котячі лапки карпатські	<i>Antennaria carpatica</i> (Wahlenb.) Bluff et Fingerh.
Краєкучник персидський	<i>Cheilanthes persica</i> (Bory) Mett. ex Kuhn
Краєкучник верхівковий	<i>Cheilanthes acrosticha</i> (Balb.) Tod.
Критмій морський	<i>Crithmum maritimum</i> L.
Крупка аїзоподібна	<i>Draba aizoides</i> L.
Куга гострокінцева	<i>Schoenoplectus mucronatus</i> (L.) Palla
Кулівниця вузькопелюсткова	<i>Globularia trichosantha</i> Fisch. et C.A.Mey.
Курай туполистий	<i>Salsola mutica</i> C. A. Mey.
Кучерявка відігнута	<i>Atraphaxis replicata</i> Lam.
Кучерявка кущова	<i>Atraphaxis frutescens</i> (L.) K.Koch.
Ліннея північна	<i>Linnaea borealis</i> L.
Лагозерис пурпуровий	<i>Lagoseris purpurea</i> (Willd.) Boiss.
Ламкоколосник ситниковий	<i>Psathyrostachys juncea</i> (Fisch.) Nevski
Лампротамніум пухирчастий	<i>Lamprothamnium papulosum</i> (Wallroth) J.Groves
Ласкавець жовтецевий	<i>Bupleurum ranunculoides</i> L.
Ласкавець тонкий	<i>Bupleurum tenuissimum</i> L.
Левкой запашний	<i>Matthiola fragrans</i> Bunge
Лещиця дністровська	<i>Gypsophila thyraica</i> Krasnova
Лещиця скупчена	<i>Gypsophila glomerata</i> Pall. ex Adam
Липа пухнастостовпчикова	<i>Tilia dasystyla</i> Steven
Лілійка пізня	<i>Lloydia serotina</i> (L.) Rchb.
Лілія лісова	<i>Lilium martagon</i> L.
Лімодор недорозвинений	<i>Limodorum abortivum</i> (L.) Sw.
Ложечниця піренейська	<i>Cochlearia pyrenaica</i> DC.

Ломикамінь айзоподібний	<i>Saxifraga aizoides</i> L.
Ломикамінь болотний	<i>Saxifraga hirculus</i> L.
Ломикамінь бульбистий	<i>Saxifraga bulbifera</i> L.
Ломикамінь жовто-зелений	<i>Saxifraga luteo-viridis</i> Schott et Kotschy
Ломикамінь зернистий	<i>Saxifraga granulata</i> L.
Ломикамінь карпатський	<i>Saxifraga carpatica</i> Sternb.
Ломикамінь мохоподібний	<i>Saxifraga bryoides</i> L.
Ломикамінь напівзонтиковий	<i>Saxifraga pedemontana</i> All. subsp. cymosa Engler
Ломикамінь переломниковий	<i>Saxifraga androsacea</i> L.
Ломикамінь супротивнолистий	<i>Saxifraga oppositifolia</i> L.
Лорансія чашоподібна	<i>Laurencia coronopus</i> J.Agardh
Лофосифонія повзуча	<i>Lophosiphonia reptabunda</i> (Suhr.) Kylin
Лусківниця марантова	<i>Notholaena marantae</i> (L.) Desv.
Льон бесарабський	<i>Linum basarabicum</i> (Savul. et Rayss) Klovov ex Juz.
Льон Палласів	<i>Linum pallasianum</i> Schult.
Льончик бесарабський	<i>Linaria bessarabica</i> Kotov
Льончик крейдовий	<i>Linaria cretacea</i> Fisch. ex Spreng.
Любка дволиста	<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.
Любка зеленоквіткова	<i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.
Людвігія болотна	<i>Ludwigia palustris</i> (L.) Elliott
Люцерна приморська	<i>Medicago marina</i> L.
Люцерна щербениста	<i>Medicago saxatilis</i> M.Bieb.
М'якух болотний	<i>Hammarbya paludosa</i> (L.) O.Kuntze
Марсилія чотирилиста	<i>Marsilea quadrifolia</i> L.
Мачок жовтий	<i>Glaucium flavum</i> Crantz
Меезія багнова	<i>Meesia uliginosa</i> Hedw.
Меезія довгоніжкова	<i>Meesia longiseta</i> Hedw.
Меезія тригранна	<i>Meesia triquetra</i> (L. ex Jolycl.) Engstr.
Мерингія бузька	<i>Moehringia hypanica</i> Grynjet Klovov
Меч-трава болотна	<i>Cladium mariscus</i> (L.) Pohl s.l.
Мікромерія чебрецелиста	<i>Micromeria serpyllifolia</i> (M.Bieb.) Boiss.
Мінуарція гостропелюсткова	<i>Minuartia oxypetala</i> (Wol.) Kulcz.
Мінуарція рідкоквіткова	<i>Minuartia pauciflora</i> (Kit. ex Kanitz) Dvořáková
Місячниця оживаюча	<i>Lunaria rediviva</i> L.
Мітлиця альпійська	<i>Agrostis alpina</i> Scop.
Мітлиця скельна	<i>Agrostis rupestris</i> All.
Міхурниця альпійська	<i>Cystopteris alpina</i> (Lam.) Desv.
Міхурниця гірська	<i>Cystopteris montana</i> (Lam.) Bernh. ex Desv.
Міхурниця судетська	<i>Cystopteris sudetica</i> A.Braunet Milde

Модрина польська	<i>Larix polonica</i> Racib.
Молодило гірське	<i>Sempervivum montanum</i> L.
Молодило мармурове	<i>Sempervivum marmoreum</i> Griseb.
Молодильник озерний	<i>Isoetes lacustris</i> L.
Молочай волинський	<i>Euphorbia volhynica</i> Besser ex Racib.
Молочай густоволохатоплодий	<i>Euphorbia valdevillosocarpa</i> Arvat et Nyár.
Молочай прибережний	<i>Euphorbia paralias</i> L.
Морквіниця прибережна	<i>Astrodaucus littoralis</i> (M.Bieb.) Drude
Надбородник безлистий	<i>Epipogium aphyllum</i> Sw.
Накорінниця червона	<i>Diphelypaea coccinea</i> (M.Bieb.) Nicolson
Нарцис вузьколистий	<i>Narcissus angustifolius</i> Curtis
Наскельниця лежача	<i>Loiseleuria procumbens</i> (L.) Desv.
Некера Мензіса	<i>Neckera menziesii</i> Drumm.
Нектароскордій болгарський	<i>Nectaroscordum bulgaricum</i> Janka
Немаліон глистовидний	<i>Nemalion helminthoides</i> (Velley) Batters
Неотіанта каптурувата	<i>Neottianthe cucullata</i> (L.) Schlechter
Неотінея обпалена	<i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase
Неотінея тризубчаста	<i>Neotinea tridentata</i> (Scop.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase
Нітела найтонша	<i>Nitella tenuissima</i> (Desv.) Kütz.
Нітела струнка	<i>Nitella gracilis</i> (J.E. Sm.) C.Agardh
Нітелопсіс притуплений	<i>Nitellopsis obtusa</i> (Desv. in Loisel) J. Groves
Оокардіум простягнутий	<i>Oocardium stratum</i> Nägeli
Орлики трансильванські	<i>Aquilegia transsilvanica</i> Schur
Орлики чорніючі	<i>Aquilegia nigricans</i> Baumg.
Ортотецій рудуватий	<i>Orthothecium rufescens</i> (Dicks. ex Brid.) Schimp.
Осітник пізньоцвітний	<i>Sternbergia colchiciflora</i> Waldst. ex Kit.
Осмундея гібридна	<i>Osmundea hybrida</i> (DC.) K.W. Nam in K.W. Nam, Maggs & Garbary
Осмундея зрізана	<i>Osmundea truncata</i> (Kütz.) K.W. Nam et Maggs
Осока біла	<i>Carex alba</i> Scop.
Осока блискуча	<i>Carex liparocarpos</i> Gaud.
Осока богемська	<i>Carex bohemica</i> Schreb.
Осока Буксбаума	<i>Carex buxbaumii</i> Wahlenb.
Осока буріюча	<i>Carex brunnescens</i> (Pers.) Poiret
Осока дводомна	<i>Carex dioica</i> L.
Осока двоколірна	<i>Carex bicolor</i> All.
Осока Девелла	<i>Carex davalliana</i> Smith
Осока житня	<i>Carex secalina</i> Willd. ex Wahlenb.
Осока затінкова	<i>Carex umbrosa</i> Host
Осока збіднена	<i>Carex depauperata</i> Curt. ex With.

Осока кулястоподібна	<i>Carex globularis</i> L.
Осока лапкоподібна	<i>Carex pediformis</i> C. A. Mey.
Осока Лахеналія	<i>Carex lachenalii</i> Schkuhr
Осока малоквіткова	<i>Carex pauciflora</i> Lightf.
Осока пажитницеподібна	<i>Carex loliacea</i> L.
Осока піхвова	<i>Carex vaginata</i> Tausch
Осока притуплена	<i>Carex obtusata</i> Liljebl.
Осока скельна	<i>Carex rupestris</i> All.
Осока темно-бура	<i>Carex fuliginosa</i> Schkuhr
Осока тонкокореневищна	<i>Carex chordorrhiza</i> Ehrh.
Осока торфова	<i>Carex heleonastes</i> Ehrh.
Осока Хоста	<i>Carex hostiana</i> DC.
Осока щетиниста	<i>Carex strigosa</i> Huds.
Осот різнолистий	<i>Cirsium heterophyllum</i> (L.) Hill
Оставник одеський	<i>Gymnospermium odessanum</i> (DC.) Takht.
Остіжник валеріаноподібний	<i>Centranthus calcitrapa</i> (L.) Dufr.
Офрис бджолоносна	<i>Ophrys apifera</i> Huds.
Офрис комахоносна	<i>Ophrys insectifera</i> L.
Офрис кримська	<i>Ophrys taurica</i> (Aggeenko) Nevski
Офрис оводоносна	<i>Ophrys oestriifera</i> M.Bieb.
Очиток застарілий	<i>Sedum antiquum</i> Omelcz. et Zaverucha
Очки гладенькі	<i>Biscutella laevigata</i> L. s.l.
Паламокладій справжньозелений	<i>Palamocladium euchloron</i> (Müll. Hal.) Wijk et Margad.
Паліμβія солончакова	<i>Palimbia salsa</i> (L. f.) Besser
Паліμβія тургайська	<i>Palimbia turgaica</i> Lipsky exWoronow
Палудела відстовбурчена	<i>Paludella squarrosa</i> (Hedw.) Brid.
Педіаструм Каврайського	<i>Pediastrum kawraiskyi</i> Schmidle
Пеніум Борге	<i>Penium borgeanum</i> Skuja
Первоцвіт борошнистий	<i>Primula farinosa</i> L.
Первоцвіт Галлера	<i>Primula halleri</i> J.F.Gmel.
Первоцвіт дрібний	<i>Primula minima</i> L.
Переломник Козо-Полянського	<i>Androsace koso-poljanskii</i> Ovcz.
Петалонія зостеролисна	<i>Petalonia zosterifolia</i> (Reinke) Kuntze
Пирій ковилолистий	<i>Elytrigia stipifolia</i> (Czern. ex Nevski) Nevski
Півники борові	<i>Iris pineticola</i> Klovov
Півники несправжньосмикавцеві	<i>Iris pseudocyperus</i> Schur
Півники понтичні	<i>Iris pontica</i> Zapal.
Півники рогаті	<i>Iris furcata</i> M.Bieb.
Півники сибірські	<i>Iris sibirica</i> L.

Півонія кримська	<i>Paeonia daurica</i> Andrews
Півонія тонколиста	<i>Paeonia tenuifolia</i> L.
Підковка чубата	<i>Hippocrepis comosa</i> L.
Підсніжник білосніжний	<i>Galanthus nivalis</i> L.
Підсніжник Ельвеза	<i>Galanthus elwesii</i> Hook.f.
Підсніжник складчастий	<i>Galanthus plicatus</i> M.Bieb.
Пізньоцвіт анкарський	<i>Colchicum ancyrense</i> B.L.Burt
Пізньоцвіт осінній	<i>Colchicum autumnale</i> L.
Пізньоцвіт тіньовий	<i>Colchicum umbrosum</i> (Ker Gawl.) Steven
Пізньоцвіт Фоміна	<i>Colchicum fominii</i> Bordz.
Пілайєла прибережна	<i>Pylaiella littoralis</i> (L.) Kjellm.
Пілюльниця куленосна	<i>Pilularia globulifera</i> L.
Плавун щитolistий	<i>Nymphoides peltata</i> (S.G.Gmel.) Kuntze
Плагіотей некероподібний	<i>Plagiothecium neckeroideum</i> Schimp.
Плакун чебрецелистий	<i>Lythrum thymifolia</i> L.
Плаун річний	<i>Lycopodium annotinum</i> L.
Плаунець заплавної	<i>Lycopodiella inundata</i> (L.) Holub
Плаунок плауноподібний	<i>Selaginella selaginoides</i> (L.) P. Beauv. ex Mart. et Schrank
Плаунчик швейцарський	<i>Lycopodioides helveticum</i> (L.) Kuntze
Плевроклада білувата	<i>Pleurocladula albescens</i> (Hook.) Grolle
Плетуха сольданелова	<i>Calystegia soldanella</i> (L.) R.Br.
Плодоріжка блощишна	<i>Anacamptis coriophora</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase s.l.
Плодоріжка болотна	<i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase
Плодоріжка запашна	<i>Anacamptis fragrans</i> (Pollini) R.M.Bateman
Плодоріжка пірамідальна	<i>Anacamptis pyramidalis</i> (L.) Rich.
Плодоріжка розмальована	<i>Anacamptis picta</i> (Loisel.) R.M. Bateman
Плодоріжка салепова	<i>Anacamptis morio</i> (L.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase
Плодоріжка рідковіткова	<i>Anacamptis laxiflora</i> (Lam.) R.M. Bateman, Pridgeon et M.W. Chase
Повстянка дніпровська	<i>Cymbopachasma borysthenica</i> (Pall. ex Schlecht.) Klok et Zoz
Полин Дзевановського	<i>Artemisia dzevanovskyi</i> Leonova
Полин суцільнобілий	<i>Artemisia hololeuca</i> M.Bieb. ex Besser
Полісифонія дрібношипова	<i>Polysiphonia spinulosa</i> Grev.
Прангос трироздільний	<i>Prangos trifida</i> (Mill.) Herrnst. et Heyn
Псевдобрій цинклієподібний	<i>Pseudobryum cinclidioides</i> (Huebener) T. J. Kop.
Псевдокалієргон плауноподібний	<i>Pseudocalliergon lycopodioides</i> (Brid.) Hedenäs
Псевдокалієргон трирядний	<i>Pseudocalliergon trifarium</i> (F.Weber et D. Mohr) Loeske
Псевдорхіс білуватий	<i>Pseudorchis albida</i> (L.) A.Löve et D.Löve
Пташник крихітний	<i>Ornithopus perpusillus</i> L.
Птеригоневр Козлова	<i>Pterygoneurum kozlovii</i> Laz.

Птерогоній граціозний	<i>Pterogonium gracile</i> (Hedw.) Sw.
Птеросифонія пірчаста	<i>Pterosiphonia pennata</i> (C. Agardh) Sauv.
Птиходій складчастий	<i>Ptychodium plicatum</i> (Schleich. ex F. Weber et D. Mohr) Schimp.
Пунктарія хвиляста	<i>Punctaria tenuissima</i> (C. Agardh) Grev.
Пунктарія широколиста	<i>Punctaria latifolia</i> Grev.
Пустельниця головчаста	<i>Eremogone cephalotes</i> (M.Bieb.) Fenzl
Пухирник Брема	<i>Utricularia bremii</i> Heer
Пухирник малий	<i>Utricularia minor</i> L.
Пухирник південний	<i>Utricularia australis</i> R.Br.
Пухирник середній	<i>Utricularia intermedia</i> Hayne
Пшениця дика однозернянка	<i>Triticum boeoticum</i> Boiss.
Ранник весняний	<i>Scrophularia vernalis</i> L.
Ранник гранітний	<i>Scrophularia granitica</i> Klokov et A.Krasnova
Ранник донецький	<i>Scrophularia donetzica</i> Kotov
Ранник крейдовий	<i>Scrophularia cretacea</i> Fisch. ex Spreng.
Регнерія палермська	<i>Roegneria panormitana</i> (Parl.) Nevski
Редька приморська	<i>Raphanus maritimus</i> Sm. s.l.
Ремнелюстник козячий	<i>Himantoglossum caprinum</i> (M. Bieb.) K. Koch
Рогіз малий	<i>Typha minima</i> Funk.
Роговик Біберштейна	<i>Cerastium biebersteinii</i> DC.
Роговиця роговикова	<i>Dichodon cerastioides</i> (L.) Rchb.
Родіола рожева	<i>Rhodiola rosea</i> L.
Рододендрон східнокарпатський	<i>Rhododendron myrtifolium</i> Schott et Kotschy
Родохортон пурпуровий	<i>Rhodochorton purpureum</i> (Lightf.) Rosenv.
Роман карпатський	<i>Anthemis carpatica</i> Waldst. et Kit ex Willd.
Росичка англійська	<i>Drosera anglica</i> Huds.
Росичка середня	<i>Drosera intermedia</i> Hayne
Роя англійська	<i>Roya anglica</i> G.S. West Hodgetts
Румія критмолиста	<i>Rumia crithmifolia</i> (Willd.) Koso-Pol.
Рускус під'язиковий	<i>Ruscus hypoglossum</i> L.
Руслиця угорська	<i>Elatine hungarica</i> Moesz
Рутвиця гачкувата	<i>Thalictrum uncinatum</i> Rehm.
Рутвиця смердюча	<i>Thalictrum foetidum</i> L.
Рутовик коріандролистий	<i>Callianthemum coriandrifolium</i> Rchb.
Рябчик гірський	<i>Fritillaria montana</i> Hoppe
Рябчик малий	<i>Fritillaria meleagroides</i> Patrinx Schult. et Schult.f.
Рябчик руський	<i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr.
Рябчик шаховий	<i>Fritillaria meleagris</i> L.
Рястка Буше	<i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Asch.

Рястка відігнута	<i>Ornithogalum refractum</i> Kit. ex Schltldl.
Рястка гірська	<i>Ornithogalum oreoides</i> Zahar.
Рястка двозначна	<i>Ornithogalum amphibolum</i> Zahar.
Сальвінія плаваюча	<i>Salvinia natans</i> (L.) All.
Сашник іржавий	<i>Schoenus ferrugineus</i> L.
Сверція багаторічна	<i>Swertia perennis</i> L.
Свистуля татарська	<i>Conioselinum vaginatum</i> (Spreng.) Thell.
Селанія сизувата	<i>Saelania glaucescens</i> (Hedw.) Broth.
Селітрянка Шобера	<i>Nitraria schoberi</i> L.
Серпій донецький	<i>Klasea donetzica</i> (Dubovik) J.Holub
Серпій донський	<i>Klasea tanaitica</i> (P.Smirn.) J.Holub
Сеслерія голуба	<i>Sesleria caerulea</i> (L.) Ard.
Ситник бульбистий	<i>Juncus bulbosus</i> L.
Ситник кулястоплідий	<i>Juncus sphaerocarpus</i> Nees
Ситник тупопелюстковий	<i>Juncus subnodulosus</i> Schrank
Ситняг багатостебловий	<i>Eleocharis multicaulis</i> (Smith) Desv.
Ситняг гостролуковий	<i>Eleocharis oxylepis</i> (Meinsh.) B. Fedtsch.
Ситняг карніолійський	<i>Eleocharis carniolica</i> W.D.J.Koch
Ситняг сосочкоподібний	<i>Eleocharis mamillata</i> Lindb. f.
Сифонокладус маленький	<i>Siphonocladus pusillus</i> (Kütz.) Hauck
Скапанія компактна	<i>Scapania compacta</i> (A. Roth) Dumort.
Скапанія швейцарська	<i>Scapania helvetica</i> Gottsche
Скереда Жакена	<i>Crepis jacquinii</i> Tausch
Скополія карніолійська	<i>Scopolia carniolica</i> Jacq.
Скорпідій скорпіоноподібний	<i>Scorpidium scorpioides</i> (Hedw.) Limpr.
Скрученик приємний	<i>Spiranthes amoena</i> (M.Bieb.) Spreng.
Скрученик спіральний	<i>Spiranthes spiralis</i> (L.) Chevall.
Смілка бузька	<i>Silene hypanica</i> Klokov
Смілка зеленоквіткова	<i>Silene viridiflora</i> L.
Смілка крейдова	<i>Silene cretacea</i> Fisch. ex Spreng.
Смілка литовська	<i>Silene lithuanica</i> Zapal.
Смілка Ситника	<i>Silene sytnikii</i> Krytzka, Novosad et Protopopova
Смілка яйлинська	<i>Silene jailensis</i> N.I. Rubtzov
Смілокувітка Завадського	<i>Silenanthe zawadskii</i> (Herbich) Griseb. et Schenk
Соболевськія сибірська	<i>Sobolewskia sibirica</i> (Willd.) P.W.Ball
Сокироносиця струнка	<i>Securigera elegans</i> (Pančić) Lassen
Солодка гола	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.
Солодушка крейдова	<i>Hedysarum cretaceum</i> Fisch.
Солодушка солодушкова	<i>Hedysarum hedysaroides</i> (L.) Schinz et Thell.

Солодушка українська	<i>Hedysarum ucrainicum</i> Kaschm.
Сон великий	<i>Pulsatilla grandis</i> Wender.
Сон кримський	<i>Pulsatilla taurica</i> Juz.
Сон лучний	<i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. s.l.
Сон розкритий	<i>Pulsatilla patens</i> (L.) Mill. s.l.
Сон Шерфеля	<i>Pulsatilla scherfelii</i> (Ullep.) Skalicke
Сонцenasінник таємний	<i>Heliosperma arcanum</i> Zapał.
Сонцецвіт сивий	<i>Helianthemum canum</i> (L.) Hornem. s.l.
Сонянчик гладкий	<i>Fumanopsis laevis</i> (Cav.) Tzvelev
Сосна кедрова європейська	<i>Pinus cembra</i> L.
Сосна крейдова	<i>Pinus cretacea</i> (Kalenicz.) Kondr.
Сосна Станкевича	<i>Pinus stankewiczii</i> (Sukacz.) Fomin
Соссюрея альпійська	<i>Saussurea alpina</i> (L.) DC.
Соссюрея Порціуса	<i>Saussurea porcii</i> Degen
Соссюрея різноколірна	<i>Saussurea discolor</i> (Willd.) DC.
Софора китникоподібна	<i>Sophora alopecuroides</i> L.
Сочевиця східна	<i>Lens orientalis</i> (Boiss.) Schmalh.
Сперматохнус особливий	<i>Spermatochnus paradoxus</i> (Roth) Kütz.
Спірогіра Рейнгарда	<i>Spirogyra reinhardii</i> Chmiel.
Стевеніелла сатириєподібна	<i>Steveniella satyrioides</i> (Spreng.) Schltr.
Стигеоклоніум пучкуватий	<i>Stigeoclonium fasciculare</i> Kütz.
Стилофора ніжна	<i>Stilophora tenella</i> (Esper) P.C.Silva
Стілонема альсіді	<i>Stylonema alsidii</i> (Zanardini) K.M. Drew
Сугайник угорський	<i>Doronicum hungaricum</i> Rchb.f.
Сугайник штирійський	<i>Doronicum stiriacum</i> (Vill.) Dalla Torre
Суничник дрібноплідий	<i>Arbutus andrachne</i> L.
Сфагн балтійський	<i>Sphagnum balticum</i> (Russow) C. E. O. Jensen
Сфагн блискучий	<i>Sphagnum subnitens</i> Russowet Warnst.
Сфагн Вульфа	<i>Sphagnum wulfianum</i> Girg.
Сфагн м'який	<i>Sphagnum molle</i> Sull.
Сфагн тоненький	<i>Sphagnum tenellum</i> (Brid.) Pers. ex Brid.
Сфацеларія карликова	<i>Sphacelaria nana</i> Nägeli ex Kütz.
Таволга польська	<i>Spiraea polonica</i> Błocki
Тамарикс стрункий	<i>Tamarix gracilis</i> Willd.
Таргіонія підлиста	<i>Targionia hypophylla</i> L.
Тейлорія язичкова	<i>Tayloria lingulata</i> (Dicks.) Lindb.
Тимія мекленбурзька	<i>Timmia megapolitana</i> Hedw.
Тирлич безстебловий	<i>Gentiana acaulis</i> L.
Тирлич весняний	<i>Gentiana verna</i> L.

Тирлич жовтий	<i>Gentiana lutea</i> L.
Тирлич крапчастий	<i>Gentiana punctata</i> L.
Тирлич мішкоподібний	<i>Gentiana utriculosa</i> L.
Тирлич роздільний	<i>Gentiana laciniata</i> Kit. ex Kanitz
Тирлич сніговий	<i>Gentiana nivalis</i> L.
Тис ягідний	<i>Taxus baccata</i> L.
Товстянка альпійська	<i>Pinguicula alpina</i> L.
Товстянка двоколірна	<i>Pinguicula bicolor</i> Wot.
Товстянка звичайна	<i>Pinguicula vulgaris</i> L.
Толіпела проліферуюча	<i>Tolypella prolifera</i> (Ziz. ex A.Braun) Leonhar.
Тонконіг кримський	<i>Poa taurica</i> H. Pojark.
Тонконіг Ремана	<i>Poa rehmannii</i> (Asch. et Graebn.) Wot.
Торея найрозгалуженіша	<i>Thorea ramosissima</i> Bory
Тортела ламка	<i>Tortella fragilis</i> (Hook. et Wilson) Limpr.
Тортула Ранда	<i>Tortula randii</i> (Kenn.) R.H.Zander
Тофілдія чашечкова	<i>Tofieldia calyculata</i> (L.) Wahlenb.
Траунштейнера куляста	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Rchb.
Тринія Біберштейна	<i>Trinia biebersteinii</i> Fedoronczuk
Трубноцвіт Біберштейна	<i>Solenanthus biebersteinii</i> DC.
Тюльпан бузький	<i>Tulipa hypanica</i> Klokov et Zoz
Тюльпан гранітний	<i>Tulipa granitcola</i> (Klokov et Zoz) Klokov
Тюльпан двоквітковий	<i>Tulipa biflora</i> Pall.
Тюльпан дібровний	<i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz
Тюльпан змієлистий	<i>Tulipa ophiophylla</i> Klokov et Zoz
Тюльпан скіфський	<i>Tulipa scythica</i> Klokov et Zoz
Тюльпан Шренка	<i>Tulipa schrenkii</i> Regel
Фіалка біла	<i>Viola alba</i> Besser
Фіалка Джоя	<i>Viola jooi</i> Janka
Фіалка кримська	<i>Viola oreades</i> M.Bieb.
Філофора псевдороза	<i>Phyllophora pseudoceranoides</i> (S.G.Gmel.) Newroth et R.A. Taylor
Фісиденс джерельний	<i>Fissidens fontanus</i> (Bach.Pyl.) Steud.
Фісиденс рудуватий	<i>Fissidens rufulus</i> Bruch et Schimp.
Фісиденс струмковий	<i>Fissidens rivularis</i> (Spruce) Schimp.
Фісташка туполиста	<i>Pistacia mutica</i> Fisch. et C.A.Mey.
Франкенія припорошена	<i>Frankenia pulverulenta</i> L.
Фруланія Яка	<i>Frullania jackii</i> Gottsche
Хамедафна чашечкова	<i>Chamaedaphne calyculata</i> (L.) Moench
Хара Брауна	<i>Chara braunii</i> C.C. Gmelin
Хара витончена	<i>Chara delicatula</i> C. Agardh

Хара мохувата	<i>Chara muscosa</i> J. Groves et Bull.–Webst.
Хара сивіюча	<i>Chara canescens</i> Desv. et Loisel in Loisel
Хетоморфа Зернова	<i>Chaetomorpha zernovii</i> Woronich.
Холодок Палласа	<i>Asparagus pallasii</i> Misch.
Хрінниця сиваська	<i>Lepidium syvaschicum</i> Kleopow
Хрінниця Турчанінова	<i>Lepidium turczaninowii</i> Lipsky
Хроодактилон Волле	<i>Chroodactylon wolleanum</i> Hansg.
Хроодактилон розгалужений	<i>Chroodactylon ramosum</i> (Thwait.) Hansg.
Цибуля скіфська	<i>Allium scythicum</i> Zoz
Цибуля білувата	<i>Allium albidum</i> Fisch. ex M.Bieb.
Цибуля ведмежа	<i>Allium ursinum</i> L.
Цибуля коса	<i>Allium obliquum</i> L.
Цибуля круглоного	<i>Allium sphaeropodum</i> Klokov
Цибуля лінійна	<i>Allium lineare</i> L.
Цибуля перевдягнена	<i>Allium pervestitum</i> Klokov
Цибуля пряма	<i>Allium strictum</i> Schrad.
Цибуля Регеля	<i>Allium regelianum</i> A. Beckerex Iljin
Цибуля савранська	<i>Allium savranicum</i> Besser
Цикламен косий	<i>Cyclamen coum</i> Mill. s.l.
Цингерія Біберштейна	<i>Zingeria biebersteiniana</i> (Claus) P.Smirn.
Цинклідот водяний	<i>Cinclidotus aquaticus</i> (Hedw.) Bruch et Schimp.
Чебрець кальміуський	<i>Thymus kaljmijussicus</i> Klokovet Des.–Shost.
Чебрець прибережний	<i>Thymus littoralis</i> Klokov et Des.–Shost.
Чина гладенька	<i>Lathyrus laevigatus</i> (Waldst. et Kit.) Fritsch
Чина ряба	<i>Lathyrus venetus</i> (Mill.) Wohlf.
Чина трансильванська	<i>Lathyrus transsilvanicus</i> (Spreng.) Rchb.
Чист кримський	<i>Cistus tauricus</i> J.Presl et C.Presl
Чистець вузьколистий	<i>Stachys angustifolia</i> M.Bieb.
Чихавка тонколиста	<i>Ptarmica tenuifolia</i> (Schur) Schur
Чихавка язичкова	<i>Ptarmica lingulata</i> (Willd. et Kit.) DC.
Чорнянка карпатська	<i>Nigritella carpatica</i> (Zapał.) Teppner, Klein et Zagulski
Шавлія кременецька	<i>Salvia cremenecensis</i> Bess.
Шавлія скабіозолиста	<i>Salvia scabiosifolia</i> Lam.
Шафран банатський	<i>Crocus banaticus</i> J. Gay
Шафран вузьколистий	<i>Crocus angustifolius</i> Weston
Шафран гарний	<i>Crocus speciosus</i> M.Bieb.
Шафран Гейфелів	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.
Шафран кримський	<i>Crocus tauricus</i> (Trautv.) Puring
Шафран Палласа	<i>Crocus pallasii</i> Goldb.

Шафран сітчастий	<i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adams
Шейхцерія болотна	<i>Scheuchzeria palustris</i> L.
Шивереція подільська	<i>Schivereckia podolica</i> (Besser) Andr. ex DC.
Шильник водяний	<i>Subularia aquatica</i> L.
Шипшина донецька	<i>Rosa donetzica</i> Dubovik
Шипшина Чацького	<i>Rosa czackiana</i> Besser
Шоломниця весняна	<i>Scutellaria verna</i> Besser
Шоломниця крейдова	<i>Scutellaria cretica</i> Juz.
Шолудивник високий	<i>Pedicularis exaltata</i> Besser
Шолудивник Едера	<i>Pedicularis oederi</i> Vahl
Шолудивник королівський	<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> L.
Шолудивник лісовий	<i>Pedicularis sylvatica</i> L.
Щитолісник звичайний	<i>Hydrocotyle vulgaris</i> L.
Юринея Талієва	<i>Jurinea talievii</i> Klokov
Язичник сибірський	<i>Ligularia sibirica</i> Cass.
Язичник сивий	<i>Ligularia glauca</i> (L.) J.Hoffm.
Язичок зелений	<i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm.
Яловець високий	<i>Juniperus excelsa</i> M.Bieb.
Яловець смердючий	<i>Juniperus foetidissima</i> Willd.
Ясен білоцвітий	<i>Fraxinus ornus</i> L.
Ясенець білий	<i>Dictamnus albus</i> L.

Рідкісні та такі, що зникають, види грибів

Українська назва	Латинська назва
Агрестія щетиниста	<i>Agrestia hispida</i> (Mereschk.) Hale & W.L. Culb.
Алекторія паросткова	<i>Alectoria sarmentosa</i> (Ach.) Ach.
Аллоцетрарія Океза	<i>Allocetraria oakesiana</i> (Tuck.) Randle & Thell
Аспіцилія куциста	<i>Aspicilia fruticulosa</i> (Eversm.) Flag
Аспіцилія блукаюча	<i>Aspicilia vagans</i> Oxner
Белонія геркулінська	<i>Belonia herculina</i> (Rehm ex Lojka) Hazsl
Білогнойовик Богуша	<i>Leucocoprinus bohusi</i> Wasser
Білопавутинник бульбистий	<i>Leucocortinarius bulbiger</i> (Alb. et Schwein.: Fr.) Singer
Білопечериця дівоча	<i>Leucoagaricus nymphaeum</i> (Kalchbr.) Bon
Білопечериця довгокоренева	<i>Leucoagaricus macrorhizus</i> Locq. ex Horak
Білопечериця Мозера	<i>Leucoagaricus moseri</i> (Wasser) Wasser
Боровик бронзовий	<i>Boletus aereus</i> Bull
Боровик королівський	<i>Boletus regius</i> Krombh
Веселка подвоєна	<i>Phallus duplicatus</i> Bosc

Галеропсис пустельний	<i>Galeropsis desertorum</i> Velen. et Dvor
Гельвела монашка	<i>Helvella monachella</i> (Scop.) Fr.
Герицій коралоподібний	<i>Hericium coralloides</i> (Fr.) Gray
Гетеродермія прекрасна	<i>Heterodermia speciosa</i> (Wulf.) Trev.
Гіалекта стовбурова	<i>Gyalecta truncigena</i> (Ach.) Hepp
Гігроцибе ковпакоподібна	<i>Hygrocybe calyptriformis</i> (Berk. et Broome) Fayod
Гомф булавоподібний	<i>Gomphus clavatus</i> (Pers: Fr.) Gray
Грифола листувата	<i>Grifola frondosa</i> (Dicks.: Fr.) Gray
Дактиліна мадрепорова	<i>Dactylina madreporiformis</i> (Ach.) Tuck.
Доліхоуснея найдовша	<i>Dolichousnea longissima</i> (Ach.) Articus
Ентолома смердюча	<i>Entoloma nidorosum</i> (Fr.) Quél.
Зморшок степовий	<i>Morchella steppicola</i> Zerova
Зморшок товстоногий	<i>Morchella crassipes</i> (Vent.) Pers
Кальмарник веретеноподібний	<i>Pseudocolus fusiformis</i> (E. Fischer) Lloyd
Катателазма царська	<i>Catathelasma imperiale</i> (Fr.) Sing.
Квітохвісник Арчера	<i>Anthurus archeri</i> (Berk.) Fischer
Клаваріадельф товкачиковий	<i>Clavariadelphus pistillaris</i> (L.) Donk
Кладонія зірчаста	<i>Cladonia stellaris</i> (Opiz.) Brodo
Крепідот македонський	<i>Crepidotus macedonicus</i> Pilöt
Ксантопармелія грубозморшківата	<i>Xanthoparmelia ryssolea</i> (Ach.) O. Blanco et al.
Ксантопармелія загорнута	<i>Xanthoparmelia convoluta</i> (Krempelh.) Hale
Ласалія пухирчаста	<i>Lasallia pustulata</i> (L.) Merat
Ласалія російська	<i>Lasallia rossica</i> Domb.
Леканора Реутера	<i>Lecanora reuteri</i> (Trevis.) Scharer
Лептогій Шредера	<i>Leptogium schraderi</i> (Ach.) Nyl.
Лептогіум насичений	<i>Leptogium saturninum</i> (Dicks.) Nyl.
Лептогіум черепицеподібний	<i>Leptogium imbricatum</i> P. Jorg.
Летарієла переплутана	<i>Lethariella intricata</i> (Moris) Krog
Леукокарпія біаторова	<i>Leucocarpia biatorella</i> (Arnold) Vezd.
Листочня кучерява	<i>Sparassis crispa</i> (Wulfen) Fr.
Лікопердон соскоподібний	<i>Lycoperdon mammaeforme</i> Pers.
Лімацела степова	<i>Limacella steppicola</i> Zerova et Wasser
Ліофіл Фавре	<i>Lyophyllum favrei</i> (R. Haller Aar. et R. Haller Suhr)
Ліхеномфалія Гудсонова	<i>Lichenomphalia hudsoniana</i> (H.S. Jenn.) Redhead, Lutzoni, Moncalvo & Vilgalys
Лобарія легеневоподібна	<i>Lobaria pulmonaria</i> (L.) Hoffm.
Лобарія широка	<i>Lobaria amplissima</i> (Scop.) Forss
Меланохалеа елегантна	<i>Melanohalea elegantula</i> (Zahlbr.) O. Blanco et al.

Міріостома шийкова	<i>Myriostoma coliforme</i> (With.: Pers.) Corda
Модринофомес лікарський	<i>Laricifomes officinalis</i> (Vill.: Fr.) Kotl. et Pouzar
Моховик паразитний	<i>Boletus parasiticus</i> Fr.
Мутин малиновий	<i>Mutinus ravenelii</i> (Berk. et M.A. Curtis) E. Fish
Мутин собачий	<i>Mutinus caninus</i> (Huds.) Fr.
Мухомор Цезаря	<i>Amanita caesarea</i> (Scop.) Pers.
Мухомор щетинистий	<i>Amanita solitaria</i> (Bull.) Fr.
Нефрома загорнута	<i>Nephroma resupinatum</i> (L.) Ach.
Нефрома рівна	<i>Nephroma parile</i> Ach.
Паннарія шерстиста	<i>Pannaria conoplea</i> (Ach.) Bory
Пармелієла щетинистоліста	<i>Parmeliella triptophylla</i> (Ach.) Müll. Arg.
Пармотрема перлинова	<i>Parmotrema perlata</i> (Huds.) M. Choisy
Печериця мухомороподібна	<i>Agaricus amanitaeformis</i> Wasser
Печериця Романьєзі	<i>Agaricus romagnesii</i> Wasser
Печериця табличчаста	<i>Agaricus tabularis</i> Peck
Пізоліт безкореневий	<i>Pisolithus arrhizus</i> (Scop.: Pers.) S. Rauschert
Порхавка болотяна	<i>Bovista paludosa</i> Láv.
Рамаліна канарська	<i>Ramalina canariensis</i> Steiner
Рамаліна понтійська	<i>Ramalina pontica</i> Vězda
Рамаліна рвана	<i>Ramalina lacera</i> (With.) J.R. Laundon
Решіточник червоний	<i>Clathrus ruber</i> Pers. (C. cancellatus Fr.)
Ризоплака темноглазкова	<i>Rhizoplaca melanophthalma</i> (Ramond) Leuckert & Poelt
Рочела водоростеподібна	<i>Rocella phycopsis</i> (Ach.) (Rocella fucoides (Dicks.) Vain.
Русавскія долоненосна	<i>Rusavskia digitata</i> (S. Kondr.) S. Kondr. & Kärnef.
Рядовка величезна	<i>Tricholoma colossus</i> (Fr.) Quel.
Рядовка опенькоподібна	<i>Tricholoma focale</i> (Fr.) Ricken
Саркосома куляста	<i>Sarcosoma globosum</i> (Schmidel) Rehm
Свинуха Зерової	<i>Paxillus zerovae</i> Wasser
Сейрофора загадкова	<i>Seiophora contortuplicata</i> (Ach.) Froden
Сейрофора ямчаста	<i>Seiophora lacunosa</i> (Rupr.) Froden
Сироїжка синювата	<i>Russula turci</i> Bres.
Сквамарина небезпечна	<i>Squamarina periculosa</i> (Schaerer) Poelt
Сквамарина сочевиценосна	<i>Squamarina lentigera</i> (G. H. Weber) Poelt
Сквамарина щетиниста	<i>Squamarina cartilaginea</i> (With.) P. James in D. Hawksw. et al.
Склеродерма зірчаста	<i>Scleroderma geaster</i> Fr.
Солоріна двоспорова	<i>Solorina bispore</i> Nyl.
Солоріна мішкувата	<i>Solorina saccata</i> (L.) Ach.
Стікта закопчена	<i>Sticta fuliginosa</i> (Dicks.) Ach

Стікта лісова	<i>Sticta sylvatica</i> (Huds.) Ach.
Строчок Слоневського	<i>Gyromitra slonevskii</i> Heluta
Тамнолія щетиниста	<i>Thamnia vermicularis</i> (Sw.) Schaer.
Торнабеа щитоподібна	<i>Tornabea scutellifera</i> (With.) J.R. Laundon
Трутовик зонтичний	<i>Polyporus umbellatus</i> (Pers.) Fr.
Трутовик коренелюбний	<i>Polyporus rhizophilus</i> (Pat.) Sacc.
Трюфель літній	<i>Tuber aestivum</i> Vitt
Тукнерарія Лаурера	<i>Tuckneraria laureri</i> (Krempelh.) Randlane & Thell
Умбілікарія багатолістоподібна	<i>Umbilicaria subpolyphylla</i> Oxn.
Уснея квітуча	<i>Usnea florida</i> (L.) Web. in Wigg.
Фелоринія Геркулесова	<i>Phellorinia herculeana</i> (Pers.) Kreisel
Феолепіота золотиста	<i>Phaeolepiota aurea</i> (Matt.) Maire
Філопор рожево-золотистий	<i>Phylloporus pelletieri</i> (Luv. apud Crouan)
Флокулярія Рікена	<i>Floccularia rickenii</i> (Bohus) Wasser
Фульгензія пустельна	<i>Fulgensia desertorum</i> (Tomin) Poelt
Хрящ-молочник золотисто-жовтий	<i>Lactarius chrysorrheus</i> Fr.
Хрящ-молочник криваво-червоний	<i>Lactarius sanguifluus</i> (Paulet) Fr.
Хрящ-молочник чорний	<i>Lactarius lignyotus</i> Fr.
Цетрарія степова	<i>Cetraria steppae</i> (Savicz) Kärnef.
Шишкогриб лускатий	<i>Strobilomyces strobilaceus</i> (Scop.) Berk.

Рідкісні та такі, що зникають, види тварин

Гідроїдні полипи

Меризія азовська *Moerisia maeotica* (Ostroumow, 1896)

Оліндіас несподіваний *Olindias inexpectata* (Ostroumov, 1896)

Круглі черв'яки

Аксонолайм замковий *Axonolaimus sera* Tchesunov, 1976

Хромадоріна двоока *Chromadorina bioculata* (Schultze, in Carus, 1857)

Кільчасті черв'яки

Ейзенія гордєєва *Eisenia gordejefi* Michaelsen, 1899

Археобдела каспійська *Archaeobdella esmonti* Grimm, 1876

Жабоп'явка алжирська *Batrachobdella algira* (Moquin-Tandon, 1846)

Глотківка Щоголева *Erpobdella stschegolewi* (Lukin et Epstein, 1960)

Псевдотрохета п'ятикільчаста *Fadejewobdella quinqueannulata* (Lukin, 1929)

П'явка медична *Hirudo medicinalis* Linnaeus, 1758

П'явка аптечна *Hirudo verbana* Carena, 1820

Трохета потайна *Trocheta subviridis* Dutrochet, 1817

Трохета Биковського	<i>Trocheta bykowskii</i> Gedroyc, 1913
Ракоподібні	
Брахінекта лякаюча	<i>Branchinecta ferox</i> (M. Milne-Edwards, 1840)
Бранхінекта маленька	<i>Branchinecta minuta</i> (S. Smirnov, 1948)
Бранхінекта східна	<i>Branchinecta orientalis</i> G.O. Sars, 1901
Бранхіпус Шаффера	<i>Branchipus schaefferi</i> (Fischer, 1834)
Танімастикс ставковий	<i>Tanymastix stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)
Бранхінела колюча	<i>Branchinella spinosa</i> (H. Milne Edwards, 1840)
Бранхінектела середня	<i>Branchinectella media</i> (Schmankewitsch 1873)
Дрепанозурус дволикий	<i>Drepanosurus birostratus</i> (Fischer, 1851)
Мізида аномальна	<i>Hemimysis anomala</i> Sars, 1907
Мізида зубчаста	<i>Hemimysis serrata</i> Bacescu, 1938
Мізида Варпаховського	<i>Katamysis warpachowskyi</i> Sars, 1893
Гмеліна Кузнецова	<i>Gmelina kusnetzowi</i> Sowinsky, 1904
Гмеліна маленька	<i>Gmelina pusilla</i> Sars, 1896
Ніфарг середній	<i>Nipargoides intermedius</i> (Carausu, 1943)
Іфігенела шаблінська	<i>Iphigenella shablensis</i> (Carausu, 1943)
Іфігенела колючконога	<i>Iphigenella acanthopoda</i> Sars, 1896
Іфігенела Андрусова	<i>Iphigenella andrussovi</i> (Sars, 1896)
Лісмата щетинконога	<i>Lysmata seticaudata</i> Risso, 1816
Широкопалий рак	<i>Astacus astacus</i> (Linnaeus, 1758)
Морський кріт	<i>Upogebia pusilla</i> (Petagna, 1792)
Трав'яний краб	<i>Carcinus aestuarii</i> Nordo 1847
Волохатий краб	<i>Pilumnus hirtellus</i> (Linnaeus, 1761)
Кам'яний краб	<i>Eriphia verrucosa</i> Forskall, 1755
Ксанта пореса	<i>Xantho poressa</i> (Olivi, 1792)
Мармуровий краб	<i>Pachygrapsus marmoratus</i> Fabricius, 1787
Прісноводний краб	<i>Potamon tauricum</i> (Czerniavsky 1884)
Смірновіелла редукована	<i>Sergiosmirnovia reducta</i> (Monchenko, 1977)
Кольпоциклоп прісноводний	<i>Colpocyclops dulcis</i> Monchenko, 1977
Кольпоциклоп шипуватий	<i>Colpocyclops longispinosus</i> (Monchenko, 1977)
Гемідіаптом Рилова	<i>Hemidiaptomus rylovi</i> (Charin, 1928)
Спеодіаптомус Бірштейна	<i>Speodiaptomus birsteini</i> Borutzky, 1962
Павукоподібні	
Скорпіон кримський	<i>Euscorpius tauricus</i> (Koch, 1838)
Сольпуга звичайна	<i>Galeodes araneoides</i> (Pallas, 1772)

Багатоніжки

Багатозв'яз гірський український	<i>Polydesmus montanus</i> Daday, 1889
Лептоюлюс Семенкевича	<i>Leptojulus semenkevitchi</i> Lohmander, 1928
Мухоловка звичайна	<i>Scutigera coleoptrata</i> (Linnaeus, 1758)
Колебולי	
Тетрадонтофора блакитна	<i>Tetradontophora bielensis</i> (Waga, 1842) Dunger, 1961
Моруліна пухирчаста	<i>Morulina verrucosa</i> (Borner, 1903)
Комахи	
Екдіонурус єдиний	<i>Ecdyonurus solus</i> , Kłonowska-Olejniki, Prokopov & Godunko, 2007
Гептагенія Самоха	<i>Heptagenia samochai</i> (Demoulin, 1973)
Красуня блискуча кримська	<i>Calopteryx splendens taurica</i> Selys, 1853
Красуня діва	<i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)
Стрілка Ліндена	<i>Erythronema lindeni</i> (Selys, 1840)
Дозорець-імператор	<i>Anax imperator</i> Leach, 1815
Кордулегастер кільчастий	<i>Cordulegaster boltoni</i> (Donovan, 1807)
Кордулегастер двозубчастий	<i>Cordulegaster bidentata</i> Selys, 1843
Офіогомфус Цецилія	<i>Ophiogomphus cecilia</i> (Fourcroy, 1785)
Левкоринія білолоба	<i>Leucorrhinia albifrons</i> (Burmeister, 1832)
Бабка перев'язана	<i>Sympetrum pedemontanum</i> (Allioni, 1776)
Емпуза смугаста	<i>Empusa fasciata</i> Brulle, 1836
Емпуза піщана	<i>Empusa pennicornis</i> (Pallas, 1773)
Ірис плямистий	<i>Iris polystictica</i> (Fischer-Waldheim, 1846)
Боліварія короткокрила	<i>Bolivaria brachyptera</i> (Pallas, 1773)
Пилкохвіст Болдирева	<i>Poecilimon boldyrevi</i> Miram, 1938
Пилкохвіст лісовий	<i>Poecilimon schmidtii</i> (Fieber, 1853)
Пилкохвіст Плігінського	<i>Poecilimon pliginskii</i> Miram, 1929
Пилкохвіст український	<i>Poecilimon ukrainicus</i> Bey-Bienko, 1951
Дибка степова	<i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)
Коник-товстун степовий	<i>Callimenus multituberculatus</i> (Fischer-Waldheim, 1833)
Анадримадуза Ретовського	<i>Anadrymadusa retowskii</i> (Adelung, 1907)
Цвіркун візантійський	<i>Pseudomogoplistes buzantius</i> Gorochov, 1995
Тріскачка ширококрила	<i>Bryodemella tuberculata</i> (Fabricius, 1775)
Палінгенія довгохвоста	<i>Palingenia longicauda</i> (Olivier, 1791)
Ембія реліктова	<i>Haploembia solieri</i> (Rambur, 1842)
Кошеніль польська	<i>Porphyrophora polonica</i> (Linnaeus, 1758).
Коранус сірий	<i>Coranus griseus</i> (Rossi, 1790)

Онкоцефал кримський	Oncocephalus paternus Putshkov, 1984
Стрибун Бессера	Cephalota besseri (Dejean, 1826)
Красотіл пахучий	Calosoma (s.str.) sycophanta (Linnaeus, 1758).
Слимакоїд кримський, турун кримський	Carabus (Procerus) scabrosus tauricus (Bonelli, 1811)
Турун угорський	Carabus (Pachystus) hungaricus (Fabricius, 1792)
Турун бесарабський	Carabus (Tomocarabus) bessarabicus (Fischer von Waldheim, 1823)
Турун Ештрайхера	Carabus (Trachycarabus) estreicheri (Fischer von Waldheim, 1822)
Турун Менетріє	Carabus (Carabus) menetriesi (Hummel, 1827)
Турун Щеглова	Carabus (s.str.) stscheglowi (Mannerheim, 1827)
Жужелиця Шевролата	Parazuphium chevrolati (Castelnau 1833)
Жужелиця дама	Carterus (s. str.) dama (Rossi, 1792)
Псевдофаенопс Якобсона	Pseudophaenops jacobsoni (Pliginsky, 1912)
Турун печерний Дублянського	Taurocimmerites dublanskii Belousov, 1998.
Плавунець широкий	Dytiscus latissimus (Linnaeus, 1758)
Плавунець дволінійний	Graphoderes bilineatus (De Geer, 1774)
Стафілін волохатий	Emus hirtus (Linnaeus, 1758)
Бистрик короткокрилий	Ocypus curtipennis (Motschulsky, 1849)
Стафілін Плігінського	Tasgius pliginskii (Bernhauer, 1915)
Кведій карпатський	Quedius transsylvanicus (Weise, 1875)
Скарабей священний	Scarabaeus sacer (Linnaeus, 1758)
Цератофій багаторогий	Ceratophyus polyceros (Pallas, 1771)
Больбелязм однорогий	Bolbelasmus unicornis (Scrank, 1789)
Бронзівка особлива	Protaetia (Cetonischema) speciosa speciosa (Adams, 1817)
Жук-самітник	Osmoderma barnabita (Motschulsky, 1845)
Жук-олень, рогач звичайний	Lucanus cervus cervus (Linnaeus, 1758)
Вусач великий дубовий	Cerambyx cergo (Linnaeus, 1758)
Вусач альпійський	Rosalia alpina (Linnaeus, 1758)
Морімум темний	Morimus funereus (Mulsant, 1863)
Вусач-червонокрил Келлера	Purpuricenus kaehleri (Linnaeus, 1758)
Вусач земляний-хрестоносець (коренеїд хрестоносець)	Dorcadion equestre (Laxmann, 1770)
Вусач земляний Мокржецького	Dorcadion mokrzeckii (Jacobson, 1902)
Вусач мускусний	Aromia moschata (Linnaeus, 1758)
Златка блискуча	Buprestis splendens (Fabricius, 1774)
Евритірея золотиста	Eurythyrea aurata (Pallas, 1776)
Ковалик Паррейса	Alaus parreyssi (Steven, 1830)

Ковалик сплющений	Neopristilophus depressus (Coermar, 1822)
Плоскотілка червона	Cucujus cinnabarinus (Scopoli, 1763)
Чекініола пластисцелідина	Cecchiniola platyscelidina (Jacobson, 1908)
Хризоліна карпатська	Chrysolina carpatica (Fuss)
Ореїна плагіата	Oreina plagiata (Sufrian, 1861)
Ореїна зелена	Oreina viridis (Duftschmidt, 1825)
Левкомігус білосніжний	Leucomigus candidatus (Pallas, 1771)
Брахіцерус зморшкуватий	Brachycerus sinuatus (Olivier, 1807)
Ліксус катрановий	Lixus canescens (Fischer-Waldheim, 1835)
Жирик гладенький	Liparus laevigatus (Gyllenhal, 1834)
Аскалаф строкатий	Libelloides macaronius (Scopoli, 1763)
Велетенський мурашиний лев західний	Acanthaclisis occitanica (Villers, 1789)
Мантіспа штирійська	Mantispa styriaca (Poda, 1761)
Комарівка італійська	Bittacus italicus (Muller, 1786)
Льодовичник Вествуда	Boreus westwoodi Hagen, 1866
Оксиетира жовтовуса	Oxyethira flavicornis (Pictet, 1834)
Махаон	Papilio machaon (Linnaeus, 1758)
Подалірій	Iphiclides podalirius (Linnaeus, 1758)
Поліксена	Zerynthia polyxena ([Denis et Schiffermuller], 1775)
Аполлон	Parnassius apollo (Linnaeus, 1758)
Мнемозина	Parnassius mnemosyne (Linnaeus, 1758)
Зегрис Евфема	Zegris eupheme (Esper, 1805)
Аврора біла	Euchloe ausonia (Hubner, [1804])
Жовтух торфовищний	Colias palaeno (Linnaeus, 1761)
Носатка-листовидка	Libythea celtis (Laicharting in Fuessly, 1782)
Люцина	Hamearis lucina (Linnaeus, 1758)
Стрічкарка тополева	Limenitis populi (Linnaeus, 1758)
Райдужниця велика	Apatura iris (Linnaeus, 1758)
Сонцевик фау-біле	Nymphalis vaualbum ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Сатир залізний	Hipparchia statilinus (Hufnagel, 1766)
Сатир евксинський	Pseudochazara euxina (Kusnezov, 1909)
Клімена	Esperarge climene (Esper, 1783)
Чорнушка Манта	Erebia manto ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Чорнушка Фегея	Proterebia afra (Fabricius, 1787) (= phegea Borkhausen, 1788)
Трифіза Фрина	Triphysa phryne (Pallas, 1771)
Сінниця Геро	Coenonympha hero (Linnaeus, 1761)

Томарес Ногеля	<i>Tomares nogelii</i> (Herrich-Schaffer, 1851)
Томарес каллімах	<i>Tomares callimachus</i> (Eversmann, 1848)
Синявець піренейський	<i>Agriades pyrenaicus</i> (Boisduval, 1840)
Синявець римнус	<i>Neolycaena rhymnus</i> (Eversmann, 1832)
Синявець Пилаон	<i>Plebeius pylaon</i> (Fisher von Waldheim, 1832)
Синявець Буадюваля (синявець ероїдес)	<i>Polyommatus boisduvalii</i> (Herrich-Schaffer, [1843])
Синявець Бавій	<i>Pseudophilotes bavius</i> (Eversmann, 1832)
Бражник мертва голова	<i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)
Бражник дубовий	<i>Marumba quercus</i> ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Бражник хорватський	<i>Hemaris croatica</i> (Esper, 1779)
Бражник скабіозовий	<i>Hemaris tityus</i> (Linnaeus, 1758)
Бражник карликовий	<i>Sphingonaepiopsis gorgoniades</i> (Hubner, 1819)
Бражник прозерпіна	<i>Proserpinus proserpina</i> (Pallas, 1772)
Бражник південний молочайний	<i>Hyles nicaea</i> (De Prunner, 1798)
Сатурнія велика	<i>Saturnia pyri</i> ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Сатурнія мала	<i>Eudia pavonia</i> (Linnaeus, 1758)
Сатурнія середня	<i>Eudia spini</i> ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Сатурнія руда	<i>Aglaia tau</i> (Linnaeus, 1758)
Шовкопряд кульбабовий	<i>Lemonia taraxaci</i> ([Denis & Schiffermuller], 1775)
Шовкопряд Балліона	<i>Lemonia ballioni</i> (Christoph, 1888)
Ендроміс березовий	<i>Endromis versicolora</i> (Linnaeus, 1758)
Стрічка велика червона	<i>Catocala dilecta</i> (Hubner, 1808)
Стрічка диз'юнктивна	<i>Catocala disjuncta</i> (Geyer, 1828)
Стрічка червоно-жовта	<i>Catocala diversa</i> (Geyer, 1828)
Стрічка блакитна	<i>Catocala fraxini</i> (Linnaeus, 1758)
Стрічка орденська малинова	<i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767)
Каптурниця пишна	<i>Cucullia magnifica</i> (Freyer, 1840)
Каптурниця блискуча	<i>Cucullia splendida</i> (Stoll, 1782)
Каптурниця срібляста	<i>Cucullia argentina</i> (Fabricius, 1787)
Каптурниця срібна	<i>Cucullia argentea</i> (Hufnagel, 1766)
Совка Гайварда	<i>Divaena haywardi</i> (Tams, 1926)
Совка розкішна	<i>Staurophora celsia</i> (Linnaeus, 1758)
Евхальція різнобарвна	<i>Euchalcia variabilis</i> (Piller & Mitterpacher, 1783)
Совка трейчке	<i>Periphanes treitschkei</i> (Frivaldsky, 1835)
Совка сокиркова	<i>Periphanes delphinii</i> (Linnaeus, 1758)
Красик веселий	<i>Zygaena laeta</i> (Hubner, 1790)

Пістрянка понтійська	<i>Zygaena sedi</i> (Fabricius, 1787)
Ведмедиця велика.	<i>Pericallia matronula</i> (Linnaeus, 1758)
Ведмедиця-господиня	<i>Callimorpha dominula</i> (Linnaeus, 1758)
Плероневра хвойна	<i>Pleroneura coniferarum</i> (Hartig, 1837)
Бластикотома папоротева	<i>Blasticotoma filiceti</i> Klug, 1834
Рогохвіст-авгур	<i>Urocerus augur</i> (Klug, 1803)
Ксифідрія строката	<i>Xiphydria picta</i> Konow, 1897
Ксифідрія Маркевича (коновія Маркевича)	<i>Xiphydria markewitshi</i> Ermolenko, 1960
Орусус паразитичний	<i>Orussus abietinus</i> (Scopoli, 1763)
Пахіцефус степовий	<i>Pachycephus cruentatus</i> (Eversmann, 1847)
Янус червононогий	<i>Janus femoratus</i> (Curtis, 1830)
Каламеута жовта	<i>Calameuta idolon</i> (Rossi, 1794)
Цефус Загайкевича	<i>Cephus zahaikevitchi</i> (Ermolenko, 1971)
Харакопіг скіфський	<i>Characopygus scythicus</i> Dovnar-Zapolskij, 1931
Ценеліда сітчаста	<i>Caenolyda reticulata</i> (Linnaeus, 1758)
Мегалодонт середній	<i>Megalodontes medius</i> Konow, 1897
Абія виблискуюча	<i>Abia fulgens</i> Zaddach, 1863
Абія блискуюча	<i>Abia nitens</i> (Linnaeus, 1758)
Арге Беккера	<i>Arge beckeri</i> (Tournier, 1889)
Сіобла бальзамінова	<i>Siobla sturmi</i> (Klug, 1817)
Трач схожий	<i>Tenthredo propinqua</i> Klug, 1817
Долерус степовий	<i>Dolerus ciliatus</i> Konow, 1891
Долерус короткокрилий	<i>Dolerus subalatus</i> Kerensky, 1926
Мегариса рогохвостова	<i>Megarhyssa superba</i> (Schränk, 1781)
Мегариса перлата	<i>Megarhyssa perlata</i> (Christ, 1791)
Доліхомітус головастий	<i>Dolichomitus cephalotes</i> (Holmgren, 1859)
Архірілея чорна	<i>Archirillea inopinata</i> Silvestri, 1920
Тетрамеца пунктирована	<i>Tetramesa punctata</i> Zerova, 1965
Горіхотворка велетенська	<i>Ibalia rufipes</i> Cresson, 1879
Сапіга-полохрум	<i>Polochrum repandum</i> Spinola, 1805
Сколія-гігант	<i>Megascolia maculata</i> (Drury, 1773)
Сколія односмугова	<i>Scolia galbula</i> (Pallas, 1771)
Кольпа Клюге (кампосколія жовтоволоса)	<i>Colpa klugii</i> (Vander Linden, 1827)
Дисцелія зональна	<i>Discoelius zonalis</i> (Panzer, 1801)

Целонітес абревіатус кримський	Celonites abbreviatus tauricus Kostylev, 1935
Евмен трикрапковий	Eumenes tripunctatus (Christ, 1791)
Онїхоптерохеїлус Палласа	Onychopterocheilus pallasii (Klug, 1805)
Паравеспа царська	Paravespa rex (Schulthes, 1923)
Криптохіл кільчастий	Cryptocheilus alternatus (Lepeletier, 1845) = C. annulatus (Fabricius, 1798)
Криптохіл червонуватий	Cryptocheilus rubellus (Eversmann 1846)
Аноплій самарський	Anoplius samariensis (Pallas, 1771)
Амофіла сарептська	Ammophila sareptana Kohl, 1884
Церцеріс горбкуватий	Cerceris tuberculata (Villers, 1787)
Сфекс жовтокрилий	Sphex flavipennis Fabricius, 1793
Сфекс рудуватий	Sphex funerarius Gussakovskij, 1934
Лярра анафемська	Larra anathema (Rossi, 1790)
Стіз двокрапковий	Stizus bipunctatus (F. Smith, 1856)
Стіз смугастий	Stizus fasciatus (Fabricius, 1781)
Стізоді тризубий	Stizoides tridentatus (Fabricius 1775)
Мелітурга булавовуса	Melitturga (Melitturga) clavicornis (Latreille, 1806)
Андрена червоноплемиста	Andrena (Melandrena) stigmatica Morawitz, 1895
Андрена велика	Andrena (Melandrena) magna Warncke, 1965
Андрена золотоніга	Andrena (Euandrena) chrysopus Perez, 1903
Андрена ошатна	Andrena (Poliandrena) ornata Morawitz, 1866
Андрена степова	Andrena (Didonia) stepposa Osytsnjuk, 1977
Мелітта Ванковича	Melitta (Cilissa) wankowiczi (Radoszkowski, 1891)
Дазіпода (мохнонога бджола)	
Шіпоносна	Dasypoda (Megadasypoda) spinigera Kohl, 1905
Галікт луганський	Halictus (Argalictus) luganicus Bluthgen, 1936
Бджола-муляр	
(бджола-ліпниця) Лефевбра	Megachile (Chalicodoma) lefebvrei Lepeletier, 1841
Мегахіла (бджола-листоріз) Жіро	Megachile (Xanthosarus) giraudi Gerstaecker, 1869
Гоплітіс рудий	Hoplitis (Megalosmia) fulva (Eversmann, 1852)
Трахуза опушена	Trachusa (Archianthidium) pubescens (Morawitz, 1872)
Стеліс кільчастий	Stelis (Heterostelis) annulata (Lepeletier, 1841)
Антофора чорновійчаста	Anthophora (Lophanthophora) atricilla Eversmann, 1852
Антофора коренаста	Anthophora (Lophanthophora) robusta (Klug, 1845)
Кубіталія чорна	Cubitalia (Cubitalia) morio Friese, 1911
Евцера (довговуса бджола) вірменська	Eucera (Synhalonia) armeniaca (Morawitz, 1878)
Ксилокопа (бджола-тесляр) звичайна	Xylocopa (Xylocopa) valga Gerstaecker, 1872

Ксилокопа (бджола-тесляр) фіолетова	<i>Xylocopa (Xylocopa) violacea</i> (Linnaeus, 1758)
Ксилокопа (бджола-тесляр) райдужна	<i>Xylocopa (Copoxya) iris</i> (Christ, 1791)
Джміль моховий	<i>Bombus (Bombus) muscorum</i> (Linnaeus, 1758)
Джміль пахучий	<i>Bombus (Subterraneobombus) fragrans</i> (Pallas, 1771)
Джміль глинистий	<i>Bombus (Megabombus) argillaceus</i> Smith, 1854
Джміль вірменський	<i>Bombus (Thoracobombus) armeniacus</i> Radoszkowski, 1877
Джміль яскравий	<i>Bombus (Thoracobombus) pomorum</i> Panzer, 1805
Джміль лезус	<i>Bombus (Thoracobombus) laesus</i> Morawitz, 1875
Джміль червонуватий	<i>Bombus (Megabombus) ruderatus</i> (Fabricius, 1775)
Джміль оперезаний	<i>Bombus (Thoracobombus) zonatus</i> Smith, 1854
Ліометопум звичайний	<i>Liometopum microcephalum</i> (Panzer, 1798)
Тапінома кінбурнська	<i>Tapinoma kinburni</i> Karawajew, 1937
Ктенофора прикрашена	<i>Ctenophora festiva</i> Meigen, 1804
Ктир велетенський	<i>Satanas gigas</i> (Eversmann, 1855)
Ктир шершенеподібний	<i>Asilus crabroniformis</i> (Linnaeus, 1758)
Пилкоротиця південна	<i>Temnostoma meridionale</i> Krivosheina & Mamaev, 1962
Зубарик стегнуватий	<i>Merodon femoratoides</i> Paramonov, 1925
Зубарик грубоклубий	<i>Merodon crassifemoris</i> Paramonov, 1925
Зубарик чорнолапий	<i>Merodon nigritarsis</i> Rondani, 1845
Пелекоцера широколоба	<i>Pelecocera latifrons</i> Loew, 1856
Красновуска Маккара	<i>Callicera macquarti</i> Rondani, 1844
Псарус черевасти	<i>Psarus abdominalis</i> (Fabricius, 1794)
Урофора Дзедушицького	<i>Urophora dzieduszyckii</i> Frauenfeld, 1863
Молюски	
Ставковик булавоподібний	<i>Lymnaea clavata</i> Westerlund, 1885
Ставковик потовщений	<i>Lymnaea pachyta</i> Westerlund, 1890
Турикаспія лінкта	<i>Turricaspia lincta</i> Milashevich, 1908
Оксихілюс Кобельта	<i>Oxychilus kobelti</i> (Lindholm, 1910)
Гранарія зернова	<i>Granaria frumentum</i> (Draparnaud, 1801)
Серуліна зубчаста	<i>Serrulina serrulata</i> (L. Pfeiffer, 1874)
Хондріна вівсяна	<i>Chondrina avenacea</i> (Bruguiere, 1792)
Перистома мердвенева	<i>Peristoma merduenianum</i> Krynicki, 1833
Простеномфалія карпатська	<i>Prostenomphalia carpathica</i> Baidaschnikov, 1985
Трохулюс опушений	<i>Trochulus villosulus</i> (Rossmassler, 1838)
Дробація банатська	<i>Drobacia banatica</i> (Rossmassler, 1838)
Хондруля Більца	<i>Chondrula bielzi</i> (Kimakowicz, 1890)

Слимак великий строкатий	<i>Helix lucorum</i> Linnaeus, 1758
Трохулус Більца	<i>Trochulus bielzi</i> (A.Schmidt, 1860)
Плікутерія Любомирського	<i>Plicutera lubomirskii</i> (Slosarski, 1881)
Равлик кришечковий струмковий	<i>Pomatias rivulare</i> (Eichwald, 1829)
Аріанта ефіопська	<i>Arianta aethiops</i> (Bielz, 1853)
Устриця їстівна	<i>Ostrea edulis</i> Linnaeus, 1758
Гіпаніс левіускула	<i>Hypanis laeviuscula</i> (Milachevitch, 1916)
Гіпаніс складчастий	<i>Hypanis plicata</i> (Milashevitch, 1916)
Круглороті	
Мінога карпатська	<i>Eudontomyzon danfordi</i> Regan, 1911
Мінога українська	<i>Eudontomyzon mariae</i> Berg, 1931
Риби	
Осетер шип	<i>Acipenser nudiventris</i> Lovetsky, 1828
Стерлядь прісноводна	<i>Acipenser ruthenus</i> Linnaeus, 1758
Осетер атлантичний	<i>Acipenser sturio</i> Linnaeus, 1758
Осетер російський	<i>Acipenser gueldenstaedtii</i> Brandt et Ratzeburg, 1833
Севрюга звичайна	<i>Acipenser stellatus</i> Pallas, 1771
Білуга звичайна	<i>Huso huso</i> (Linnaeus, 1758)
Ялець звичайний	<i>Leuciscus leuciscus</i> (Linnaeus, 1758)
Ялець Данилевського	<i>Leuciscus danilewskii</i> (Kessler, 1877)
Ялець-андрюга європейський	<i>Telestes souffia</i> Risso, 1827
Вирезуб причорноморський	<i>Rutilus frisii</i> (Nordmann, 1840)
Підуст волзький	<i>Chondrostoma variable</i> Jakovlev, 1870
Бистрянкa російська	<i>Alburnoides rossicus</i> Berg, 1924
Шемая азовська	<i>Alburnus leobergi</i> Freyhof et Kottelat, 2007
Шемая чорноморська	<i>Alburnus sarmaticus</i> Freyhof et Kottelat, 2007
Шемая кримська	<i>Alburnus mentoides</i> (Kessler, 1859)
Гольян озерний	<i>Eupallasella percnurus</i> (Pallas, 1814)
Рибець малий	<i>Vimba tenella</i> (Nordmann, 1840)
Пічкур дунайський	<i>Gobio uranoscopus</i> (Agassiz, 1828)
Білоперий пічкур дністровський	<i>Romanogobio kesslerii</i> (Dybowski, 1862)
Марена звичайна	<i>Barbus barbus</i> (Linnaeus, 1758)
Марена дніпровська	<i>Barbus borysthenicus</i> Dybowski, 1862
Марена кримська	<i>Barbus tauricus</i> (Kessler, 1877)
Марена Валецького	<i>Barbus waleckii</i> Rolik, 1970
Марена дунайсько-дністровська	<i>Barbus petenyi</i> Heckel, 1852

Карась звичайний, карась золотий	Carassius carassius (Linnaeus, 1758)
Щипавка сибірська	Cobitis melanoleuca Nichols, 1925
Умбра звичайна	Umbra krameri Walbaum, 1792
Лосось чорноморський	Salmo labrax Pallas, 1814
Лосось дунайський, головатиця	Hucho hucho Linnaeus, 1758
Харіус європейський	Thymallus thymallus (Linnaeus, 1758)
Минь річковий	Lota lota (Linnaeus, 1758)
Кефаль рамада	Liza ramada (Risso, 1827)
Морський чорт європейський	Lophius piscatorius Linnaeus, 1758
Зеус звичайний, сонцевик звичайний	Zeus faber Linnaeus, 1758
Морська голка товсторила	Syngnathus variegatus Pallas, 1814
Морська голка тонкорила	Syngnathus tenuirostris Rathke, 1837
Морський коник довгорилий	Hippocampus guttulatus Cuvier, 1829
Тригла жовта, морський півень жовтий	Chelidonichthys lucerna (Linnaeus, 1758)
Лаврак європейський	Dicentrarchus labrax (Linnaeus, 1758)
Кам'яний окунь зебра	Serranus scriba (Linnaeus, 1758)
Судак морський, судак буговець	Sander marinus (Cuvier, 1828)
Судак волзький, Берш	Sander volgensis (Gmelin, 1789)
Чоп звичайний, чоп великий	Zingel zingel (Linnaeus, 1766)
Чоп малий	Zingel streber (Siebold, 1863)
Перкарина чорноморська	Percarina demidoffii Nordmann, 1840
Йорж Балона	Gymnocephalus baloni Holcik et Hensel, 1974
Йорж носар	Gymnocephalus acerinus (Guldenstadt, 1774)
Йорж смугастий	Gymnocephalus schraetser (Linnaeus, 1758)
Зубарик звичайний	Diplodus puntazzo (Cetti, 1777)
Пагель червоний	Pagellus erythrinus (Linnaeus, 1758)
Бопс смугастий	Boops boops (Linnaeus, 1758)
Горбань темний	Sciaena umbra Linnaeus, 1758
Умбріна світла, горбань світлий	Umbrina cirrosa (Linnaeus, 1758)
Хроміс звичайний, морська ластівка	Chromis chromis (Linnaeus, 1758)
Гребінчастий губань золотистий	Ctenolabrus rupestris (Linnaeus, 1758)
Зеленушка носата	Symphodus rostratus (Bloch, 1791)
Губань зелений	Labrus viridis Linnaeus, 1758
Трьохперка чорноголова	Tripterygion tripteronotus (Risso, 1810)
Риба-присосок європейська	Lepadogaster lepadogaster (Bonnaterre, 1788)
Риба-присосок товсторила	Lepadogaster candolii Risso, 1810

Короткопера риба-присосок двоплямиста	<i>Diplecogaster bimaculatus</i> (Bonnaterre, 1788)
Піскара сіра	<i>Callionymus risso</i> Lesueur, 1814
Піскара бура	<i>Callionymus pussilus</i> Delaroche, 1809
Бичок паганель	<i>Gobius paganellus</i> Linnaeus, 1758
Бичок Букчича, бичок рись	<i>Gobius bucchichi</i> Steindachner, 1870
Бичок-каспіосома каспійський	<i>Caspiosoma caspium</i> (Kessler, 1877)
Бичок-пуголовочок Браунера	<i>Benthophiloides brauneri</i> Beling et Iljin, 1927
Бичок-пуголовок зірчастий	<i>Benthophilus stellatus</i> (Sauvage, 1874)
Арноглось середземноморська, камбала Кесслера	<i>Arnoglossus kessleri</i> Schmidt, 1915
Земноводні	
Саламандра плямиста	<i>Salamandra salamandra</i> (Linnaeus, 1758)
Тритон дунайський	<i>Triturus dobrogicus</i> (Kiritzescu, 1903)
Тритон Кареліна	<i>Triturus karelinii</i> (Strauch, 1870)
Тритон альпійський	<i>Mesotriton alpestris</i> (Laurenti, 1768)
Тритон карпатський	<i>Lissotriton montandoni</i> (Boulenger, 1880)
Ропуха очеретяна	<i>Bufo calamita</i> Laurenti, 1768
Кумка жовточерева	<i>Bombina (Bombina) variegata</i> (Linnaeus, 1758)
Прудка жаба	<i>Rana dalmatina</i> Fitzinger in Bonaparte, 1839
Плазуни	
Гекон середземноморський	<i>Mediodactylus kotschy</i> (Steindachner, 1870)
Жовтопуз безногий, жовтопузик	<i>Pseudopus apodus</i> (Pallas, 1775)
Ящірка зелена	<i>Lacerta viridis</i> (Laurenti, 1768)
Мідянка звичайна	<i>Coronella austriaca</i> Laurenti, 1768
Полоз жовточеревий, каспійський	<i>Hierophis caspius</i> (Gmelin, 1789)
Полоз візерунковий	<i>Elaphe dione</i> (Pallas, 1773)
Полоз сарматський, палласів	<i>Elaphe sauromates</i> (Pallas, 1814)
Полоз лісовий, ескулапів	<i>Zamenis longissimus</i> (Laurenti, 1768)
Полоз леопардовий	<i>Zamenis situla</i> (Linnaeus, 1758)
Гадюка Нікольського, гадюка лісостепова	<i>Vipera nikolskii</i> Vedmederja, Grubant et Rudaeva, 1986
Гадюка степова	<i>Vipera renardi</i> (Christoph, 1861)
Птахи	
Пелікан рожевий	<i>Pelecanus onocrotalus</i> Linnaeus, 1758
Пелікан кучерявий	<i>Pelecanus crispus</i> Bruch, 1832
Баклан чубатий	<i>Phalacrocorax aristotelis</i> (Linnaeus, 1761)

Баклан малий	Phalacrocorax pygmaeus (Pallas, 1773)
Чапля жовта	Ardeola ralloides (Scopoli, 1769)
Косар	Platalea leucorodia Linnaeus, 1758
Коровайка	Plegadis falcinellus (Linnaeus, 1766)
Лелека чорний	Ciconia nigra (Linnaeus, 1758)
Казарка червоногола	Rufibrenta ruficollis (Pallas, 1769)
Гуска мала (гуска білолоба мала)	Anser erythropus (Linnaeus, 1758)
Лебідь малий	Cygnus bewickii Yarrell, 1830
Огар	Tadorna ferruginea (Pallas, 1764)
Нерозень	Anas strepera Linnaeus, 1758
Чернь червонодзьоба	Netta rufina (Pallas, 1773)
Чернь білоока	Aythya nyroca (Guldenstadt, 1770)
Гоголь	Bucephala clangula (Linnaeus, 1758)
Пухівка (гага)	Somateria mollissima (Linnaeus, 1758)
Савка	Oxyura leucocephala (Scopoli, 1769)
Крех середній (крех довгоносий)	Mergus serrator Linnaeus 1758
Скопа	Pandion haliaetus (Linnaeus, 1758)
Шуліка рудий	Milvus milvus (Linnaeus, 1758)
Шуліка чорний	Milvus migrans (Boddaert, 1783)
Лунь польовий	Circus cyaneus (Linnaeus, 1766)
Лунь степовий	Circus macrourus (S. G. Gmelin, 1771)
Лунь лучний	Circus pygargus (Linnaeus, 1758)
Яструб коротконогий (тювик європейський)	Accipiter brevipes (Severtzov, 1850)
Канюк степовий	Buteo rufinus (Cretzschmar, 1827)
Змієїд	Circaetus gallicus (Gmelin, 1788)
Орел-карлик	Hieraaetus pennatus (Gmelin, 1788)
Орел степовий	Aquila rapax (Temminck, 1828)
Підорлик великий	Aquila clanga Pallas, 1811
Підорлик малий	Aquila pomarina C. L. Brehm, 1831
Могильник	Aquila heliaca Savigny, 1809
Беркут	Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758)
Орлан-білохвіст	Haliaeetus albicilla (Linnaeus, 1758)
Стерв'ятник	Neophron percnopterus (Linnaeus, 1758)
Гриф чорний	Aegypius monachus (Linnaeus, 1766)
Сип білоголовий	Gyps fulvus (Hablizl, 1783)

Балабан	Falco cherrug Gray, 1834
Сапсан	Falco peregrinus Tunstall, 1771
Боривітер степовий	Falco naumanni Fleischer, 1818
Тетерук	Lyrurus tetrix (Linnaeus, 1758)
Глушець (глухар)	Tetrao urogallus (Linnaeus, 1758)
Орябок	Tetrastes bonasia (Linnaeus, 1758)
Журавель сірий	Grus grus (Linnaeus, 1758)
Журавель степовий	Anthropoides virgo (Linnaeus, 1758)
Дрохва	Otis tarda Linnaeus, 1758
Хохітва	Tetrax tetrax (Linnaeus, 1758)
Лежень	Burhinus oedichnemus (Linnaeus, 1758)
Пісочник великий (зуйок великий)	Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758
Пісочник морський (зуйок морський)	Charadrius alexandrinus (Linnaeus, 1758)
Кулик-довгоніг (ходуличник)	Himantopus himantopus (Linnaeus, 1758)
Чоботар (шилодзьобка)	Recurvirostra avosetta Linnaeus, 1758
Кулик-сорока	Haematopus ostralegus (Linnaeus, 1758)
Коловодник ставковий (поручайник)	Tringa stagnatilis (Bechstein, 1803)
Баранець великий (дупель)	Gallinago media (Latham, 1787)
Кульон тонкодзьобий	
(кроншнеп тонкодзьобий)	Numenius tenuirostris Vieillot, 1817
Кульон великий (кроншнеп великий)	Numenius arquata (Linnaeus, 1758)
Кульон середній (кроншнеп середній)	Numenius phaeopus (Linnaeus, 1758)
Дерихвіст лучний	Glareola pratincola (Linnaeus, 1766)
Дерихвіст степовий	Glareola nordmanni Nordmann, 1842
Мартин каспійський (реготун	
чорноголовий)	Larus ichthyaetus Pallas, 1773
Крячок каспійський	Hydroprogne caspia (Pallas, 1770)
Крячок малий	Sterna albifrons Pallas, 1764
Голуб-синяк	Columba oenas Linnaeus, 1758
Пугач	Bubo bubo (Linnaeus, 1758)
Сова болотяна	Asio flammeus (Pontoppidan, 1763)
Совка	Otus scops (Linnaeus, 1758)
Сич волохатий	Aegolius funereus (Linnaeus, 1758)
Сичик-горобець	Glaucidium passerinum (Linnaeus, 1758)
Сова довгохвоста	Strix uralensis Pallas, 1771
Сова бородата	Strix nebulosa Forster, 1772

Сипуха	Tyto alba (Scopoli, 1769)
Сиворакша	Coracias garrulus Linnaeus, 1758
Жовна зелена (дятел зелений)	Picus viridis Linnaeus, 1758
Дятел білоспинний	Dendrocopos leucotos (Bechstein, 1803)
Дятел трипалий	Picoides tridactylus (Linnaeus, 1758)
Жайворонок сірий	Calandrella rufescens (Vieillot, 1820)
Сорокопуд червоноголовий	Lanius senator Linnaeus, 1758
Сорокопуд сірий	Lanius excubitor Linnaeus, 1758
Шпак рожевий	Sturnus roseus (Linnaeus, 1758)
Тинівка альпійська	Prunella collaris (Scopoli, 1769)
Очеретянка прудка	Acrocephalus paludicola (Vieillot, 1817)
Золотомушка червоночуба	Regulus ignicapillus (Temminck, 1820)
Скеляр строкатий	Monticola saxatilis (Linnaeus, 1766)
Синиця біла	Parus cyanus Pallas, 1770
Вівсянка чорноголова	Emberiza melanocephala Scopoli, 1769
Ссавці	
Їжак вухатий	Hemiechinus auritus (Gmelin, 1770)
Хохуля руська	Desmana moschata (Linnaeus, 1758)
Білозубка велика	Crocidura leucodon (Hermann, 1780)
Бурозубка альпійська	Sorex alpinus (Schinz, 1837)
Кутора мала	Neomys anomalus (Cabrera, 1907)
Підковоніс малий	Rhinolophus hipposideros (Bechstein, 1800)
Підковоніс великий	Rhinolophus ferrumequinum (Schreber, 1774)
Довгокрил звичайний	Miniopterus schreibersii (Kuhl, 1817)
Нічниця гостровуха	Myotis blythii (Tomes, 1857)
Нічниця велика	Myotis myotis (Borkhausen, 1797)
Нічниця довговуха	Myotis bechsteinii (Kuhl, 1817)
Нічниця Наттерера	Myotis nattereri (Kuhl, 1817)
Нічниця триколірна	Myotis emarginatus (Geoffroy, 1806)
Нічниця ставкова	Myotis dasycneme (Boie, 1825)
Нічниця Брандта	Myotis brandtii (Eversmann, 1845)
Нічниця вусата	Myotis mystacinus (Kuhl, 1817)
Нічниця водяна	Myotis daubentonii (Kuhl, 1817)
Вухань звичайний	Plecotus auritus (Linnaeus, 1758)
Вухань австрійський	Plecotus austriacus (Fischer, 1829)
Широковух європейський	Barbastella barbastellus (Schreber, 1774)

Вечірниця руда	Nyctalus noctula (Schreber, 1774)
Вечірниця мала	Nyctalus leisleri (Kuhl, 1817)
Вечірниця велетенська	Nyctalus lasiopterus (Schreber, 1780)
Нетопир звичайний	Pipistrellus pipistrellus (Schreber, 1774)
Нетопир-карлик	Pipistrellus pygmaeus (Leach, 1825)
Нетопир середземноморський	Pipistrellus kuhlii (Kuhl, 1819)
Нетопир Натузіуса	Pipistrellus nathusii (Keyserling et Blasius, 1839)
Нетопир кажановидний	Hypsugo savii (Bonaparte, 1837)
Лилик двоколірний	Vespertilio murinus Linnaeus, 1758
Кажан пізній	Eptesicus serotinus (Schreber, 1774)
Кажан північний	Eptesicus nilssonii (Keyserling, Blasius, 1839)
Заєць білий	Lepus timidus Linnaeus, 1758
Ховрах європейський	Spermophilus citellus Linnaeus, 1766
Ховрах крапчастий	Spermophilus suslicus (Gueldenstaedt, 1770)
Ховрах одеський	Spermophilus odessanus Nordmann, 1840
Сліпак білозубий	Nannospalax leucodon (Nordman, 1840)
Сліпак подільський	Spalax zemni (Erxleben, 1777)
Сліпак піщаний	Spalax arenarius Reshetnik, 1939
Сліпак буковинський	Spalax graecus Nehring, 1898
Соня садова	Eliomys quercinus (Linnaeus, 1766)
Тушканчик великий	Allactaga jaculus (Pallas, 1788)
Ємуранчик звичайний	Scirtopoda telum Lichtenstein, 1823
Мишівка лісова	Sicista betulina (Pallas, 1779)
Мишівка Штранда	Sicista strandi Formosov, 1931
Мишівка степова	Sicista subtilis (Pallas, 1773)
Мишівка темна	Sicista severtzovi Ognev, 1935
Хом'як звичайний	Cricetus cricetus (Linnaeus, 1758)
Хом'ячок сірий	Cricetulus migratorius (Pallas, 1773)
Полівка татранська	Microtus tatricus (Kratochvil, 1952)
Полівка снігова	Chionomys nivalis (Martins, 1842)
Строкатка степова	Lagurus lagurus (Pallas, 1773)
Сліпачок звичайний	Ellobius talpinus (Pallas, 1770)
Ведмідь бурий	Ursus arctos (Linnaeus, 1758)
Перегузня	Vormela peregusna (Guldenstadt, 1770)
Горностай	Mustela erminea (Linnaeus, 1758)
Норка європейська	Mustela lutreola Linnaeus, 1758

Тхір степовий	<i>Mustela eversmanni</i> Lesson, 1827
Тхір лісовий	<i>Mustela putorius</i> Linnaeus, 1758
Видра річкова	<i>Lutra lutra</i> Linnaeus, 1758
Корсак	<i>Vulpes corsac</i> Linnaeus, 1758
Кіт лісовий	<i>Felis sylvestris</i> Schreber, 1777
Рись	<i>Lynx lynx</i> (Linnaeus, 1758)
Тюлень-монах	<i>Monachus monachus</i> (Hermann, 1779)
Афаліна	<i>Tursiops truncatus</i> (Montagu, 1821)
Морська свиня (азовка)	<i>Phocoena phocoena</i> (Linnaeus, 1758)
Дельфін звичайний (білобочка)	<i>Delphinus delphis</i> Linnaeus, 1758
Зубр	<i>Bison bonasus</i> (Linnaeus, 1758)
Кінь дикий	<i>Equus caballus</i> Boddaert, 1785

Додаток 5: Опис процесу оцінки сертифікації NEPCon ¹

Процес сертифікації починається із подання заявки до NEPCon підприємством – кандидатом. На підставі розгляду клопотання, сфери області, яка буде сертифікована і обговорень із кандидатом, NEPCon запропонує процес сертифікації, який включає або попередню оцінку перед основною оцінкою, або одразу ж безпосередньо основну оцінку. Кожне підприємство-кандидат повинно бути закріплено за виконавчим менеджером NEPCon, завданням якого буде підтримувати контакти з головним аудитором і підприємством - кандидатом для планування та проведення оцінки.

Експертам NEPCon даються докладні вказівки щодо самого процесу сертифікації, в тому числі брифінги попередньої оцінки (особисто або по телефону) і доступ та ознайомлення з письмовим керівництвом NEPCon для оцінки лісів. Мета брифінгів та керівництва є забезпечення послідовного і ретельного процесу сертифікації.

На додаток до процедур оцінок NEPCon, описаних в нашому керівництві оцінки лісоуправління, є три способи, застосуванням яких ми гарантуємо точність і справедливість сертифікації:

1. В оцінці повинні брати участь місцеві фахівці, які вільно спілкуються місцевою мовою і добре знайомі з типом оцінюваного підприємства. Політика NEPCon полягає в залученні в усі оцінки місцевих фахівців.
2. Аудитори NEPCon повинні бути знайомі з порядком сертифікації NEPCon. У кожній сертифікаційній оцінці NEPCon приймає участь призначений керівник команди, який пройшов офіційний курс навчання експертів NEPCon і раніше приймав участь в оцінках лісоуправління чи аудиті.
3. При оцінці повинні використовуватися адаптовані регіональні стандарти оцінки (при їх наявності), або слід адаптувати Тимчасовий Стандарті NEPCon, розроблений на основі Загального Стандарта NEPCon до місцевих умов.

Вибір команди і планування - NEPCon вибирає кваліфікованого головного аудитора та інших членів команди для участі в оцінці. Перше завдання головного аудитора полягає в тому, щоб гарантувати, що всі члени команди розуміють масштаб та цілі процесу оцінки. Відповідальність за

¹ Для детальної інформації про процедури звертайтеся до головного або регіональних офісів через сайт www.nepcon.net

оцінку різних розділів (тобто конкретних критеріїв та показників) стандарту розподіляється серед членів команди, в залежності від їхньої конкретної підготовки і досвіду. Всі члени команди можуть зробити свій внесок в якийсь принцип, але дуже важливо, щоб відповідальність за збір, аналіз і записи даних за кожним критерієм і індикатором були чітко розподілені.

Повідомлення зацікавлених сторін - принаймні за 45 днів до оцінки лісоуправління NEPCon повідомляє зацікавлені сторони щодо планування оцінки і просить зацікавлених сторін сповістити свої зауваження або коментарі щодо відповідності стандартам сертифікації підприємства-кандидата.

Польові перевірки та збір даних - оцінка відповідності стандарту заснована на зборі даних аудитором шляхом аналізу документації управління підприємства, проведенням інтерв'ю з співробітниками та зацікавленими сторонами, польових спостережень і вимірювань. Команда організовує вступну зустріч зі співробітниками підприємства для роз'яснення процедури оцінки, а також критеріїв та індикаторів стандарту. Аналіз документації та інтерв'ю з співробітниками підприємства починається одразу після вступної зустрічі. Потім процес оцінки переміщується до польових обстежень лісів. Команда відвідує місця, вибрані аудитором NEPCon на основі представленого огляду лісових ділянок, які характеризують діяльність лісоуправління підприємства-кандидата та здійснює обговорення на місцях із сусідами-землевласниками та місцевим населенням теперішніх та минулих відносин на предмет співпраці та вирішення конфліктних ситуацій щодо «складних» ділянок. Команда відвідує лісові ділянки, виробничі приміщення і зустрічається із місцевим населенням. Під час візитів розглядаються всі види та аспекти діяльності лісоуправління кандидата.

Члени команди незалежно зустрічаються із зацікавленими сторонами. Кожне оцінювання передбачає внесення інформації (конфіденційної і/або публічної) безпосередньо від зацікавлених сторін, включаючи місцеві громади, землевласників, місцеві підприємства лісової промисловості, природоохоронні організації, урядові та науково-дослідні установи. У ході цих консультацій сертифікаційна команда пояснює сторонам процес оцінки, члени команди цікавляться громадською думкою і отримують уявлення про діяльність підприємства.

Аналіз даних і прийняття рішень - протягом усього процесу оцінки команда самостійно зустрічається, щоб обговорити хід збору інформації та зробити попередні висновки. Робота команди базується на прийнятті консенсусу при проведенні аналізу зібраної інформації і свідчень, оцінки відповідності та досягнення згоди щодо сертифікації підприємства-кандидата.

Команда оцінює продуктивність підприємства за допомогою індикаторів рівня стандарту. Будь-які невідповідності аналізуються і класифікуються як незначні або значні. Невідповідність вважається значною, якщо вона призводить до основних невдач у досягненні мети відповідного критерію в стандарті. З іншого боку, невідповідність вважається незначною, якщо масштаби її дії обмежені та для виправлення або усунення швидкі коригувальні дії були здійснені для забезпечення того, що

вона не буде повторюватися, і це не призведе до основних невдач в досягненні мети відповідного критерію. Для кожної області визначених невідповідностей оціночна група розробляє Звіт про невідповідності, які можна класифікувати наступним чином:

- **Звіт про значні невідповідності (major CAR)** - видається щоб документувати значні невідповідності індикатору (індикаторам)/ критерію, які підприємство-кандидат мусить виправити до видачі сертифікату NEPCon;
- **Звіт про незначні невідповідності (minor CAR)** - видається щоб документувати незначні невідповідності, які підприємство-кандидат мусить виправити не пізніше зазначеного терміну (наприклад, короткотерміновий – зазвичай до одного року) упродовж п'ятирічного періоду сертифікації (що є стандартним періодом контракту на проведення сертифікації за схемою ЛОР); і
- **Рекомендація** – дуже незначна проблема або початкові стадії проблеми, які самі по собі не є невідповідностями, проте можуть, на думку аудитора, призвести в майбутньому до невідповідності, якщо клієнт не вирішуватиме їх. Рекомендація може бути попереджувальним сигналом щодо конкретного питання, який, якщо його не вирішувати, може обернутися в майбутньому на невідповідність.

Написання звіту – на основі оцінки лісоуправління команда готує звіт про сертифікаційну оцінку. Звіт має стандартну форму і включає в себе докладні результати виконання сертифікаційних вимог і включає також передумови (основні невідповідності) або зауваження.

Рецензія висновку про оцінку підприємством-претендентом, незалежними рецензентами та розгляд звіту NEPCon – кожен звіт направляється на розгляд підприємству-претенденту, принаймні одному рецензенту(або рецензентами) і співробітникам NEPCon.

Рішення про сертифікацію - після завершення вищезначених кроків, відповідний регіональний офіс NEPCon координує процес прийняття рішення про сертифікацію. Якщо рішення про сертифікацію позитивне, буде укладений п'ятирічний контракт сертифікації, яка вимагає щорічної перевірки на місці. Якщо рішення негативне, то буде встановлено, що повинно бути зроблено для того, щоб підприємство досягло в майбутньому статусу сертифікованого.